

Anri Aaltovirta
Sanna Halonen

Koskemattomuus puheeksi

Seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kätilö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
29.5.2012

Tekijä(t) Otsikko	Anri Aaltovirta, Sanna Halonen Koskemattomuus puheeksi – seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi
Sivumäärä Aika	33 sivua + 7 liitettä 24.4.2012
Tutkinto	Kätilö (AMK)
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Kätilötyön suuntautumisvaihtoehto
Ohjaaja(t)	Riitta Leikko, Lehtori Arja Liinamo, Yliopettaja
<p>Opinnäytetyömme oli osa Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012 -hanketta. Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimi Väestöliitto. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää nuorten mielipiteitä seksuaalikasvatusmateriaalista eli Turvallisex-korttipelistä ja sen pelaamisen yhteydessä pidettävästä seksuaalikasvatustunnista. Opinnäytetyömme tarkoitus oli arvioida tuotettua seksuaalikasvatusmateriaalia ja pidettävää seksuaalikasvatustuntia kehitetyn kyselylomakkeen avulla. Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat 7.–8.-luokkalaiset eli 13–14-vuotiaat nuoret sekä seksuaalikasvattajat. Turvallisex-pelikortit on tarkoitettu seksuaalikasvattajien käyttöön ja niiden tavoitteena on nuorten seksuaaliterveyden edistäminen ja nuorten omien voimavarojen tukeminen tiedon antamisen kautta.</p> <p>Toteutimme opinnäytetyömme osana kaksi erillistä seksuaalikasvatustuntia suunnittelemamme tuntirungon mukaan. Tunnin aluksi käsitelimme valittuja seksuaalikasvatukseen liittyviä aiheita. Kerroimme Turvallisex-korttipelistä ja ryhmät pelasivat peliä. Keräsimme kohderyhmältä palautetta tunnista sekä korttipelistä kyselylomakkeen avulla. Kyselyymme liittyen Turvallisex-pelikortteihin ja tuntikokonaisuuteen vastasi yhteensä 37 oppilasta.</p> <p>Nuorilta saatujen vastausten perusteella voidaan sanoa, että pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita ja pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa tunnistamaan uhkaavia tilanteita. Nuorten mielestä peli soveltuu hyvin heidän ikäryhmälleen. Vastauksista kävi ilmi, että turvataitojen käsitteleminen on tärkeää ja hyödyllistä. Nuoret olivat sitä mieltä, että tunnin alussa pidetty diaesitys auttoi ymmärtämään pelin sisältöä. Nuorten mielestä peli oli selkeä ja johdonmukainen ja pelin ulkoasu oli onnistunut. Vastausten mukaan nuoret pitivät siitä, että peliä pelattiin ryhmässä. Kehittämisideoiden perusteella nuoret halusivat kortteihin lisää kuvia, lyhyempiä vastauksia sekä monipuolisempia ja mielenkiintoisempia kysymyksiä.</p> <p>Saamiemme tulosten perusteella Turvallisex-pelikortteja voisi muokata vielä enemmän nuorten mielipiteiden mukaisiksi. Nuorten palautteen perusteella on tärkeää, että Turvallisex-korttipelin pelaamiseen liittyy aiheen alustus.</p>	
Avainsanat	seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalikasvatus, turvataidot, kaltoinkohtelu, nuoret

Author(s) Title	Anri Aaltovirta, Sanna Halonen "Bring up Integrity – The Evaluation of Sexual Education Material"
Number of Pages Date	33 pages + 7 appendices 27 April 2012
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Midwifery
Instructor(s)	Riitta Leikko, Lecturer Arja Liinamo, Principal Lecturer
<p>Our final project was part of a project called Promotion of sexual health in school and student health care and in occupational education 2009-2012. The final project was done in co-operation with Väestöliitto. The objective of our final project was to find out adolescents opinions on sexual education material, card game called Turvallisex. Another objective was to find out adolescents opinions on the sexual education lesson that we held for them. A questionnaire was constructed for evaluating the lesson held and the sexual education material. The target group of the final project was 7th and 8th graders, i.e. 13-14 year old adolescents and sexual educators. Turvallisex game cards are meant for the use of sexual educators in improving the sexual health of adolescents.</p> <p>We carried out two separate sexual education lessons as part of our final project. We planned the lessons ourselves. In the beginning of the lessons, we talked about chosen sexual education topics. We told about the Turvallisex card game and the groups of adolescents played it. We then collected feedback from the adolescents with our questionnaire. A total of 37 students answered our questionnaire.</p> <p>Based on the answers that we got from the adolescents, it can be said that the game clearly brought up issues related to safety skills. According to the adolescents, the information obtained by playing the game helps to identify threatening situations. Adolescents thought that the game fit well for their age group. They thought that discussing safety skills is important and beneficial. Adolescents also thought that the slide show that was held in the beginning of the lesson helped them to understand the content of the game. The outlook of the game was also considered good and it was regarded as positive that the game was played in groups. The game was also considered clear and consistent. Adolescents wanted to improve the game by getting more pictures, shorter answers and more versatile and interesting questions to the cards.</p> <p>Based on the results that we obtained, Turvallisex cards could be modified to comply better with the opinions of the adolescents. It is important for the adolescents that there is an introduction to the topic in the beginning.</p>	
Keywords	sexuality, sexual health, sexual education, safety skills, abuse, adolescents

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Seksuaalikasvatuksen viitekehys	3
2.1	Seksuaalisuus	3
2.2	Seksuaaliterveys	3
2.3	Seksuaalikasvatus	6
2.4	Turvataidot	9
2.5	Kaltoinkohtelu ja seksuaalinen kaltoinkohtelu	11
3	Materiaalin kuvaus ja esittely, Turvallisex-pelikortit	13
4	Materiaalin arvioinnin viitekehys	14
5	Materiaalin arviointi	15
5.1	Seksuaalikasvatustunnin suunnittelu	15
5.2	Seksuaalikasvatustunnin toteutus	17
5.3	Seksuaalikasvatustunnin arviointi	18
6	Tulokset	20
6.1	Seksuaaliterveyden edistäminen	20
6.2	Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle	21
6.3	Turvallisex-pelikorttien ulkoasu	22
6.4	Vastaajien ajatukset korteista	24
7	Pohdinta	25
	Lähteet	29
Liitteet	Liite 1. Terveysaineistojen arviointistandardit	
	Liite 2. Turvallisex-pelikortit	
	Liite 3. Turvallisex-pelikorttien peliohjeet	
	Liite 4. Seksuaalikasvatustunnin tuntirunko	
	Liite 5. Seksuaalikasvatustunnin diaesitys	
	Liite 6. Kyselylomake	
	Liite 7. Taulukoidut tulokset	

1 Johdanto

Opinnäytetyömme on osa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2012 -hanketta. Hankkeen tavoitteena on muun muassa selvittää seksuaaliterveyden toteutumista koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa työntekijän näkökulmasta sekä selvittää nuorten kokemuksia ja mielipiteitä seksuaaliterveyspalveluiden laadusta. Hankkeessa on aiemmin muun muassa suunniteltu ja tuotettu materiaalia seksuaalikasvattajille seksuaalikasvatuksen tueksi. (Liinamo – Nikula – Pietiläinen – Tervo – Leikko 2011.)

Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimii Väestöliitto ja sen seksuaaliterveysklinikka. Väestöliitto on asiantuntijajärjestö, joka toimii sosiaali- ja terveysalalla. Väestöliiton tavoitteena on edistää perheiden, nuorten ja koko väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Väestöliiton seksuaaliterveysklinikan tavoitteena on edistää seksuaaliterveyttä, turvata seksuaalioikeuksia, kehittää ja tarjota alan palveluja sekä tehdä tutkimusta ja kansainvälistä yhteistyötä. Väestöliiton ammattilaiset tuovat työelämän asiantuntijuutta opinnäytetyöhömmme. (Seksuaaliterveysklinikka 2011; Väestöliitto 2012.) Väestöliitto on mukana Eurooppalaisessa SAFE II -kehityshankkeessa (Sexual Awareness For Europe), jonka tarkoituksena on parantaa turvataitokasvatusta 12–15 -vuotiaiden kohderyhmässä peruskouluissa. Kehitystyön tavoitteena on lisätä nuorten (alle 25-vuotiaiden) osallisuutta uusien turvataitokasvatusmateriaalien kehitystyössä. Tämä opinnäytetyö on tehty osana SAFE II -hanketta, Metropolia ammattikorkeakoulun ja Väestöliiton yhteistyönä.

Hankkeeseen liittyen on aiemmin Metropolia ammattikorkeakoulun innovaatio-opinnoissa tuotettu materiaalina Turvallisex-pelikortit, joita seksuaalikasvattajien on tarkoitus käyttää opetusmateriaalina 7.–9.-luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa. Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää nuorten mielipiteitä Turvallisex-korttipelistä ja sen pelaamisen yhteydessä pidettävästä seksuaalikasvatus tunnista. Opinnäytetyömme tarkoitus on arvioida tuotettua seksuaalikasvatusmateriaalia ja pidettäviä seksuaalikasvatustunteja kehitetyn kyselylomakkeen avulla.

Opinnäytetyön myötä valmistuneet ja arvioidut turvataitokasvatusmateriaalit esitellään SAFE II -hankkeen myötä hankkeen kansainvälisille yhteistyökumppaneille (Viro, Puola ja Latvia). Materiaalit tullaan kääntämään englanninkielelle ja niitä voidaan hyödyntää yhteistyömaiden tarpeita vastaaviksi.

Opinnäytetyömme kohderyhmänä ovat 7.–8.-luokkalaiset eli 13–14-vuotiaat nuoret. Käytämme työssämme sanaa ”nuori” kuvaamaan kyseistä ikäryhmää. Toisena kohderyhmänä ovat seksuaalikasvattajat. Seksuaalikasvattajilla tarkoitamme tässä työssä sellaisia ammattihenkilöitä, jotka opettavat nuorille terveystieto-oppiainetta.

Opinnäytetyömme osana toteutimme kaksi erillistä seksuaalikasvatustuntia Peltolan koululla Vantaalla. Aloitimme tunnit käsittelemällä kolmea seksuaalikasvatukseen liittyvää aihealuetta: turvataidot, seksuaalisuus ja kaltoinkohtelu. Kerroimme ryhmälle Turvallisex-korttipelistä, ja ryhmät pelasivat peliä. Keräsimme kohderyhmältä palautetta tunteista sekä korttipelistä kyselylomakkeen avulla. Seksuaalikasvatustunnin toteuttamiseksi saimme tutkimusluvan Vantaan kaupungin perusopetuksen johtaja Ilkka Kalolta.

Opinnäytetyömme aihe on tärkeä, sillä kouluterveyskyselyn (2010) mukaan joka neljäs 9.-luokkalainen on jo ollut yhdynnässä, 40 % 8.-luokkalaisista ei ole vielä suudellut ketään ja lähes puolet (45 %) 8.–9.-luokkalaisista tytöistä ja pojista on kokenut seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä, esimerkiksi ”homottelua” tai ”huorittelua”. Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä -raportin mukaan sellaisista alle 16-vuotiaista nuorista, joita on seksuaalisesti häiritty Internetin kautta lähes puolet (45 %) ei ole kertonut siitä kenellekään. Näidenkin tulosten valossa nähdään, että nuoret ovat hyvin eri vaiheissa seksuaalikehityksessään ja että seksuaaliterveyteen liittyvät asiat ovat nuorille erittäin ajankohtaisia. (Kouluterveys 2010; Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 10.) Työmme on tärkeä, koska nuorten turvataitoihin liittyvää materiaalia on saatavilla vähän, mutta sen tarve on suurta.

2 Seksuaalikasvatuksen viitekehys

Työmme tietoperusta käsittelee seksuaalisuutta, seksuaalikasvatusta, turvataitoja ja kaltoinkohtelua. Valitsimme nämä teemat sillä toteuttamamme seksuaalikasvatustunnit liittyivät osana koulussa annettavaan seksuaalikasvatukseen. Seksuaalisuus on tärkeä teema seksuaalikasvatuksessa. Seksuaalikasvatustuntien myötä halusimme vahvistaa nuorten taitoja liittyen turvataitoihin ja kaltoinkohteluun.

2.1 Seksuaalisuus

WHO:n määritelmän mukaan seksuaalisuus on keskeinen osa ihmistä kaikissa elämän vaiheissa ja se käsittää sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, sukupuolisuhteet ja lisääntymisen. Seksuaalisuuden ilmenemismuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. Seksuaalisuus voi pitää sisällään nämä kaikki ulottuvuudet, vaikka ihminen ei aina ilmennä niitä kaikkia. Seksuaalisuuteen vaikuttavat biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, kulttuuriset, eettiset, oikeudelliset, historialliset, uskonnolliset ja henkiset tekijät. WHO:n määritelmässä seksuaalisuus nähdään pääasiallisesti ihmisen myönteisenä voimavarana sekä tyydytyksen ja nautinnon lähteenä. (World Health Organization 2002: 10, Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 16, 19).

Seksuaalisuus on jokaisen oma henkilökohtainen ominaisuus, joka on osa persoonallisuutta. Seksuaalisuus muuttuu ja kehittyy koko elämän ajan ja siihen vaikuttaa ympäristö, jossa henkilö elää. Seksuaalisuuteen liittyy itsetunto ja itsensä hyväksyminen. Seksuaalisuus ei tarkoita seksiä, mutta se on osa seksuaalisuutta. Seksi on seksuaalisuuden positiivista ilmaisemista, johon liittyy tunteet ja ajatukset. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 28.)

2.2 Seksuaaliterveys

Seksuaaliterveys on moniulotteinen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvoinnin tila, joka on suhteessa seksuaalisuuteen. Seksuaaliterveys edellyttää myönteistä ja

kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin. Hyvä seksuaaliterveys mahdollistaa miellyttävät ja turvalliset seksuaalikokemukset, ilman pakkoa, syrjintää tai väkivaltaa. (Sexual health 2011.)

Hyvän seksuaaliterveyden saavuttamisen ja ylläpitämisen edellytyksenä on seksuaalikasvatus, seksuaalisen kehityksen suojaaminen, sukupuolten arvostaminen, oikeus valintoihin sekä korkeatasoiset seksuaaliterveyspalvelut. Hyvä seksuaaliterveys ei tarkoita pelkästään esimerkiksi sairauden tai toimintahäiriön poissaoloa. (Kosunen – Ritamo 2004: 5; Väestöliitto 2006.)

Nuorten seksuaaliterveyteen liittyy muun muassa voimakkaita tunteita ja uteliaisuutta seksuaalisuutta kohtaan, oman kehon ja ulkonäön kelpaavuuden pohtimista sekä käsityksen muodostuminen oman yhteisön seksuaalikulttuurista. Seksuaaliterveyteen liittyen nuoret etsivät eniten tietoa kotoa, koulusta, kavereilta, kirjoista ja mediasta. (Apter-Väisälä – Kaimola 2006: 207–208.)

Maailman laajuisesti on tehty sopimuksia, jotka myös osaltaan tähtäävät seksuaaliterveyden edistämiseen. Tällaisia sopimuksia ovat muun muassa ihmisoikeudet, nuorten seksuaalioikeudet ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Ihmisoikeudet tarkoittavat niitä oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Ne valtiot, jotka ovat allekirjoittaneet sopimukset, sitoutuvat turvaamaan oikeudet omille kansalaisilleen ja myös muille alueellaan oleville ihmisille. Ihmisoikeuksia on yhteensä 25 kappaletta. Käsitlemme työssämme vain niitä ihmisoikeuksia, jotka liittyvät seksuaaliterveyteen. Nämä ihmisoikeudet ovat syrjinnän kieltä, oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus, mielipiteen- ja sananvapaus, oikeus osallistua sekä oikeus kehitykseen. Työhömmme liittyvät ihmisoikeudet ovat taulukossa 1. (Mitä ihmisoikeudet sisältävät? 2010.)

Taulukko 1. Ihmisoikeudet jotka liittyvät seksuaalisuuteen sekä niiden sisältö. (Syrjinnän kieltö 2010; Oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan 2010; Ajatuksen, omantunnon ja uskonnonvapaus 2010; Mielenpitemen ja sananvapaus 2010; Oikeus osallistua 2010; Oikeus kehitykseen 2010.)

Ihmisoikeus	Keskeisin sisältö
Syrjinnän kieltö	Ei rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, mielenpitemeseen, alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaan syrjintää.
Oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan	Oikeus muita loukkaamattomaan yksityiselämään, seksuaaliseen identiteettiin, perheeseen, kotiin tai viestintään.
Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus	Oikeus vakaumuksen tai uskonnon valintaan, vaihtamiseen ja julistamiseen.
Mielenpitemen- ja sananvapaus	Häiriöttä oikeus hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoa sekä oikeus mielenpitemeseen ja sen ilmaisemiseen. Ei oikeuta syrjintään, kunnialoukkaamiseen tai väkivaltaan yllyttämiseen.
Oikeus osallistua	Oikeus päästä maansa julkisiin toimiin sekä osallistua maansa hallitsemiseen, esimerkiksi vapaasti valittujen edustajien välityksellä.
Oikeus kehitykseen	Oikeus sellaiseen yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen järjestykseen, jonka puitteissa ihmisoikeudet voivat toteutua. Päämääränä tila, jolloin kaikkien ihmisten kaikki oikeudet voisivat toteutua.

Ihmisoikeuksista on johdettu nuorten seksuaalioikeudet, jotka ovat kaikilla maailman nuorilla henkilökohtaisista ominaisuuksistaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai terveydentilastaan riippumatta. Seksuaalioikeuksiin kuuluvat seuraavat yläkäsitteet: oikeus elämään, oikeus nauttia seksuaalisuudesta, oikeus tietoon seksuaalisuudesta, oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon sekä oikeus osallistua. Nämä yläkäsitteet pitävät sisällään muun muassa oikeuden ilmaista mielenpitemensä ja tehdä päätöksiä sekä oikeuden seksuaalikasvatukseen ja valinnanvapauten seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Yläkäsitteet käsittävät myös esimerkiksi oikeuden tulla suojelluksi seksuaaliterveyden suhteen, oikeuden luottamukselliseen ja tasa-arvoiseen seksuaaliterveydenhuoltoon sekä oikeuden vaikuttaa nuoria koskevissa asioissa. (Nuorten seksuaalioikeudet 2011.)

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista on ensimmäinen oikeudellisesti sitova kansainvälinen sopimus, joka sisältää yhteiskunnallisia, kulttuurisia, taloudellisia, poliittisia ja sosiaalisia oikeuksia. Vuonna 1989 maailman johtajat päättivät, että lapset tarvitsevat erityisen yleissopimuksen, sillä alle 18-vuotiaat tarvitsevat usein erityistä huolenpitoa. Sopimuksella haluttiin painottaa myös sitä, että lapsillakin on ihmisoikeudet. Yleissopimuksen neljä keskeistä periaatetta ovat syrjimättömyys, lapsen etu, oikeus elämään, suojeluun ja kehittämiseen sekä lapsen mielipiteen kunnioitus. Hyväksymällä sopimuksen maat ovat sitoutuneet suojelemaan ja varmistamaan lasten oikeuksia, ja ovat vastuussa sopimuksen toteutumisesta. (Convention on the Rights of the Child 2011.)

2.3 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan ammatillista ja institutionaalista toimintaa, jonka sisältönä on seksuaalisuutta koskeva ymmärrys ja kokemus. Seksuaalikasvatus tarkoittaa elämänpituista prosessia, jonka aikana hankitaan tietoja, taitoja ja arvoja seksuaalisuudesta, seksuaalisesta kanssakäymisestä, identiteetistä ja intimitetistä. Seksuaalikasvatus on yläkäsite, joka sisältää seksuaalivalistuksen, seksuaalineuvonnan ja seksuaaliopetuksen. Seksuaalivalistus on yksisuuntaista sähköisen ja painetun joukkoviestinnän keinoin toteutettavaa valistusta. Seksuaalineuvonta on henkilökohtaista ja se pohjautuu yksilöllisiin tarpeisiin ja kysymyksiin. Seksuaaliopetus on oppilasryhmäkohtaista ja perustuu opetussuunnitelmaan. Seksuaalikasvatusta toteutetaan nuoren iän ja kehitysvaiheen mukaan. Seksuaalikasvatus luo jäsentyneen kokonaiskäsityksen seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. (Kosunen – Ritamo 2004: 185–186; Kontula – Meriläinen 2008: 9.) Opinnäytetyömme osana toteutetut seksuaalikasvatustunnit kuuluvat seksuaaliopetukseen, sillä ne toteutettiin ryhmäkohtaisesti, opetussuunnitelmaan perustuen.

Koulussa voidaan käsitellä seksuaalisuuteen liittyviä asioita oppilaiden kanssa sekä seksuaalivalistuksen, -opetuksen että -neuvonnan keinoin. Asioihin voidaan paneutua yhdessä oppitunneilla tai henkilökohtaisesti esimerkiksi kouluterveydenhoitajan kanssa. Oppitunneilla asioita voidaan käsitellä keskittyen johonkin tiettyyn teemaan tai esimerkiksi jonkin tietyn oppiaineen osana. Valtioneuvoston perusopetusta koskevan asetuksen (numero 1435) mukaan opetuksessa tulee ottaa huomioon eri sukupuolten erilaiset tarpeet sekä kasvun ja kehityksen erot. Opetuksen tavoitteena on, että oppilaille kehittyy myönteinen minäkuva. Opetus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien

kanssa siten, että jokainen oppilas saa omaa kehitystasoaan ja tarpeitaan tukevaa opetusta, ohjausta ja tukea. Seksuaalikasvatuksessa ei siis ole tarkoituksenmukaista antaa tietoa paljon ja varhain, vaan huomioida oppilaan oma kokemusmaailma, tarpeet ja toiveet. (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 1435/2001 § 4; Kosunen – Ritamo 2004: 186–187.)

Peruskoulun 7.–9.-luokkalaisten seksuaalikasvatus on määritelty kansallisessa opetussuunnitelmassa. Seksuaalikasvatusta annetaan terveystieto-oppiaineen osana. Terveystiedon opetuksen tarkoituksena on edistää oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, toiminnallisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia sekä eettisiä valmiuksia. Opetus perustuu monitieteiseen tietoperustaan ja sen lähtökohtana on terveyden ymmärtäminen fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena toimintakykynä. Terveystiedon opetuksen lähtökohtana tulee olla nuoren arki, kasvu ja kehitys sekä ihmisten elämäntapa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon myös ajankohtaiset terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.)

Eurooppalaisena yhteistyönä on luotu seksuaalikasvatuksen standardit, jotka kertovat mitä lasten ja nuorten pitäisi tietää ja ymmärtää kussakin ikävaiheessa. Standardeissa kerrotaan millaisia tilanteita ja haasteita lasten ja nuorten pitäisi pystyä ratkaisemaan ja hallitsemaan ja mitä arvoja ja asenteita heille tulisi kehittyä, jotta heidän seksuaalisuutensa voi kehittyä tyydyttävästi, positiivisesti ja terveellä tavalla. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 3, 8.)

Hyvä seksuaalikasvatus on riskikäyttäytymisen ennaltaehkäisemistä ja se pitää sisällään itsetuntemuksen ja -luottamuksen vahvistamista, positiivisen minäkuvan vahvistamista, oikeanlaisten asenteiden jakamista sekä aikuisten tukea (Seksuaalikasvatus 2011). Tiedon antaminen ei yllytä nuoria kokeiluihin, vaan tiedon avulla nuori pystyy tekemään itselleen sopivia, järkeviä ja vastuullisia valintoja. Seksuaalisuuteen kunnioituksella suhtautuvassa ilmapiirissä kasvavalle nuorelle muodostuu käsitys oikeasta ja väärästä. Oikea tieto seksuaalisuudesta auttaa nuorta suojelemaan itseään, vaikka rajojen etsiminen, kokeilunhalu ja kyseenalaistaminen kuuluvatkin nuoren elämään. Nuorille

olisi kuitenkin hyvä opettaa myös, miten laki määrittelee seksuaalirikokset ja niiden seuraukset. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 12, 31.)

Tärkeässä roolissa lasten ja nuorten kasvattajina, myös seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa, ovat heidän omat vanhempansa. Nuoret tarvitsevat päivittäisessä ympäristössään rakkautta, tilaa ja tukea voidakseen kehittyä seksuaali-identiteetiltään, ja toisaalta heidän on hankittava tietoa ja omaksuttava asenteita ja taitoja. (Kosunen – Ritamo 2004: 185; Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 8.)

Perinteisesti seksuaalikasvatuksessa on keskitytty seksuaalisuuden mahdollisiin riskeihin, kuten sukupuoli-asteihin ja ei-toivottuihin raskauksiin. Kokonaisvaltainen lähestymistapa seksuaalikasvatukseen, jossa seksuaalisuus nähdään voimavarana, auttaa nuoria kehittämään keskeisiä taitoja, joiden turvin he voivat itse päättää seksuaalisuudestaan. Tämä auttaa nuoria voimaantumaan niin, että he voivat toteuttaa seksuaalisuutensa ja elää kumppanina tyydyttävästi ja vastuullisesti. Seksuaalikasvatus on myös osa yleisempää kasvatusta, joka vaikuttaa nuoren persoonallisuuden kehitykseen. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 3.)

Seksuaalikasvatus on seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökulmien oppimista. Seksuaalikasvatuksen tulisi alkaa varhaislapsuudessa ja jatkua läpi nuoruuden ja aikuisuuden. Nuorten kohdalla on tavoitteena tukea ja suojella heidän seksuaalista kehitystään. Seksuaalikasvatuksessa nuoret hankkivat tietoja ja positiivisia arvoja. Näitä he tarvitsevat ymmärtääkseen seksuaalisuutta ja nauttiakseen siitä, luodakseen turvallisia suhteita ja ottaakseen vastuuta omasta ja muiden seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista. Parhaimmillaan seksuaalikasvatus auttaa nuoria tekemään valintoja, jotka parantavat heidän elämänlaatuaan ja kehittävät omalta osaltaan yhteiskuntaa oikeudenmukaisempaan suuntaan. Kaikilla nuorilla on oikeus saada kehitystasoonsa nähden sopivaa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatus on ikään nähden sopiva tapa kertoa seksistä ja suhteista esittämällä tieteellisesti paikkansapitävää, realistista ja ei-tuomitsevaa tietoa. Seksuaalikasvatus tarjoaa myös mahdollisuuden pohtia omia arvojaan ja asenteitaan sekä kehittää muun muassa seksuaalisuuden eri näkökohtiin liittyviä päätöksenteko- ja riskientorjuntataitoja. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 3, 8, 19–20.)

Turnbullin ym. (2010) tutkimuksen mukaan nuorten mielestä on tärkeää, että seksuaalikasvatusta antaa seksuaaliterveyden ammattilainen. Nuoret kokivat, että myös vanhempien ja ystävien kanssa on helppo puhua seksuaalikasvatukseen liittyvistä asioista. Ammattilaisten lisäksi nuoret hakivat mieluiten tietoa seksuaalikasvatukseen liittyen netistä, lehdistä, auttavista puhelimesta sekä koulusta. (Turnbull – Schaik – van Wersch 2010: 283.)

2.4 Turvataidot

Turvataidot ovat lapsille ja nuorille opetettavia toimintamalleja, joiden avulla pyritään ennaltaehkäisemään riskialttiiden tilanteiden syntymistä. Turvataidoilla tarkoitetaan taitoa pitää huolta itsestä ja toimia itseä suojelevalla tavalla erilaisissa kaltoinkohtelun tilanteissa. Turvataidot ovat oman tahdon ja rajojen ilmaisemista, ei-sanan sanomista, uhkaavasta tilanteesta pois lähtemistä sekä luotettavaan aikuiseen turvautumista. Ne ovat keino ennaltaehkäistä seksuaalisen kaltoinkohtelun tapahtumista etenkin auttamalla nuorta tunnistamaan oman kehonsa koskemattomuuden rajat ja oikeudet. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 126; Valkama 2010.)

Turvataitokasvatuksen tarkoituksena on miettiä, miten hämmentävissä ja vaikealta tuntuvissa tilanteissa tulisi toimia. Nuorelle ei ole turvataitokasvatuksessa tarkoitus luoda kuvaa turvattomasta maailmasta, vaan tarkoituksena on opettaa, että suurin osa aikuisista on turvallisia ja heihin voi luottaa. Nuorille ei siis kerrota kaikista mahdollisista vaaroista ja pelotella heitä, vaan annetaan heidän pohtia asioita myös itse. Nuoren on hyvä tiedostaa, että on ihmisiä, jotka eivät aina tahdo toisille hyvää. Jos jostakin kosketuksesta ei pidä täytyy rohkeasti sanoa ei, myös esimerkiksi omalle vanhemmalleen. Tällainen tilanne voi tulla eteen myös esimerkiksi seurustelusuhteessa, jolloin nuoren on hyvä tietää, että kiihkeässäkin tilanteessa on aina mahdollisuus perääntyä, jos tuntuu ettei vielä ole valmis intiimiin kanssakäymiseen. Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan 8.–9.-luokkalaisista 93 % on sitä mieltä että, olisi erittäin helppoa tai melko helppoa kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota ei halua. (Larkkonen 2004: 4–5; Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 18, 130–131; Kouluterveyskysely 2011.)

Turvataitokasvatus ei ole pelkkien toimintaohjeiden antamista, sillä nuorten kohtaamat kaltoinkohtelun tilanteet ovat moninaisia, eikä kaikkien tilanteiden varalle nuorta voi

ohjeistaa. Olennaista onkin vahvistaa nuorella häntä suojaavia taitoja ikätasoisesti. Näitä taitoja ovat muun muassa hyvä itseluottamus, usko omaan selviytymiskykyyn, ongelmanratkaisukyky, myönteinen sosiaalisuus sekä luottamus toisiin. Turvataitokasvatuksen tavoitteena on vahvistaa nuoren itsearvostusta, itsetuntemusta ja itseluottamusta, vahvistaa hänen vuorovaikutustaitojaan ja hyviä kaverisuhteita sekä lisätä nuoren tietoisuutta oman kehon itsemääräämisoikeudesta. Turvataitokasvatus auttaa nuorta tunnistamaan uhkaavia tilanteita, antaa nuorelle rohkeutta toimia itseään suojellen sekä rohkaisee nuorta kertomaan ja hakemaan apua, jos hän on joutunut kaltoinkohtelun kohteeksi. (Larkkonen 2004: 4; Lajunen ym. 2009: 8, 29, 200–201.)

Turvataitokasvatusta on aiemmin arvioitu ja saatujen tulosten perusteella voidaan sanoa, että turvataitokasvatus vahvistaa nuorten itsearvostusta sekä edistää heidän vuorovaikutustaitojaan ja suhteitaan muihin nuoriin. Ryhmiltä, joita turvataitokasvatus on koskettanut, saadut palautteet ovat olleet yksimielisen myönteisiä ja rohkaisevia. Opettajat ovat kommentoineet toteutuneen turvataitokasvatuksen lisänsä luokan yhteenkuuluvuuden tunnetta, lähentäneen ryhmän välejä, parantaneen itsetuntoa, opettaneen lisää muista sekä antaneen myös aikuisille uusia näkökulmia ja herkkyyttä kuunnella nuorta uudella tavalla. (Lajunen ym. 2009: 16–18.)

Turvataitokasvatus on saanut alkunsa Kotkassa 1990-luvun alussa, jolloin siellä paljastui laajaa lasten turvallisuutta vaarantavaa toimintaa. Tämä sai alueen vanhemmat, opettajat ja muut lasten kanssa toimivat viranomaiset pohtimaan keinoja lasten suojelemiseksi. Pohdinnan tuloksena syntyi Nalle-projekti, jossa ideoitiin muun muassa suunnitelma ja toteutus seksuaalisen hyväksikäytön ennaltaehkäisemiseksi paikkakunnalla. 2000-luvun alussa projekti laajeni Turkuun, Helsinkiin ja Jyväskylään, jolloin alettiin kehittää ”Lasten turvataito” -ehkäisyohjelmaa, jonka tavoitteena oli lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy. Ohjelman tavoitteena oli myös sellaisten valmiuksien vahvistaminen, joiden avulla lapset pystyvät pitämään puoliaan vaaratilanteissa. Yhteistyöverkoston tavoitteena oli kehittää toimintamalleja sekä oppimateriaalia koulujen ja päiväkotien käyttöön. Kehittelytyön tuloksena valmistui kirja Turvataitoja lapsille – turvataitokasvatuksen oppimateriaali. Seksuaalikasvattajien toteuttamaan turvataitokasvatukseen on käytössä monenlaisia muitakin menetelmiä ja materiaaleja, muun muassa tuntisuunnitelmia, ohjeistuksia, tehtäviä, leikkejä, nettisivuja ja oppimateriaalipaketti.

(Larkkonen 2004: 5; Ahonen 2006: 60; Laiho 2007: 150; Näremaa-Perälä 2009: 37; Lajunen ym. 2009: 8, 14; Seksuaalinen kaltoinkohtelu 2011.)

2.5 Kaltoinkohtelu ja seksuaalinen kaltoinkohtelu

Kaltoinkohtelu tarkoittaa laajasti itsemääräämisoikeuden loukkauksia, jotka eivät välttämättä täytä rikoksen määritelmiä. Kaltoinkohtelua on muun muassa nimittely, pahoinpitely, tukistaminen ja pakottaminen vastentahtoisesti. Kaltoinkohtelua voi tapahtua missä tahansa esimerkiksi kasvotusten, puhelimen tai internetin välityksellä. Se ei siis aina sisällä uhrin ja tekijän fyysistä kohtaamista. Kaltoinkohtelun uhriksi voi joutua kuka tahansa ja kaltoinkohtelija voi olla kuka tahansa, esimerkiksi sukulainen, naapuri, tuttu tai tuntematon. Kaltoinkohtelu on kokemuksena usein tahdonvastainen. Esimerkiksi joskus nuori saattaa itse ajatella haluavansa intiimiä kanssakäymistä aikuisen kanssa, mutta vasta jälkikäteen hän ymmärtää tulleensa seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi. Kaikkiin kaltoinkohtelun muotoihin liittyy psyykinen pahoinpitely, joka jo yksin vaurioittaa nuoren tunne-elämää. (Lajunen ym. 2009: 7; Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 29.)

Kaltoinkohtelun ennaltaehkäisyn tavoitteena on suojata kaikkia nuoria laiminlyönneiltä ja pahoinpitelyiltä. Ennaltaehkäisyn tavoitteena on taata nuorille myös riittävät mahdollisuudet kehittyä fyysisesti, emotionaalisesti sekä sosiaalisesti ja varmistaa heille riittävä koulutus, terveydenhuolto ja turva. Ehkäisevä työ on pitkäjänteistä ja sen tehtävänä on edistää kaikkien nuorten ja perheiden hyvinvointia. (Söderholm – Halila – Kivitie-Kallio – Mertsola – Niemi 2004: 240.)

Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yksi kaltoinkohtelun muoto ja se tarkoittaa kaikkea sellaista puhetta ja toimintaa, joka ei ole sopivaa ikätasoiselle seksuaalikehitykselle ja loukkaa henkisesti tai fyysisesti. Myös tilanteet, joissa seksiä ostetaan alaikäiseltä, ovat seksuaalista kaltoinkohtelua. Ostaminen voi tapahtua esimerkiksi päihtein, tavaramalla tai rahalla. Tällaisessa tilanteessa nuori saattaa myös itse ajatella hyväksikäyttävänsä aikuista, seksillä nuori saa haluamiaan asioita. Näin ei kuitenkaan ole, vaan vastuu tällaisesta kaupankäynnistä on aina aikuisella. Nuorten alkoholikokeilut voivat myös vaikuttaa seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi joutumiseen. Alkoholilla vie usein nuorilta harkintakyvyn, jolloin nuori voi kokea vahvaa syyllisyyttä tapahtuneesta, sillä hän tietää alko-

holin olevan alaikäisiltä kiellettyä. Nuori ei kuitenkaan koskaan ole syyllinen seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi joutumisessa tällaisessakaan tilanteessa. Jos jotakin ikävää on tapahtunut, nuoren humalatila on sivuseikka. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 29–30, 34; Mikä on rikos? 2011.)

Seksuaalista kaltoinkohtelua on muun muassa nuoren houkutteleva katsomaan pornokuvia netistä, sukupuolielimen näyttäminen nuorelle internetin välityksellä, seksuaalissävyytteisen tekstiviestin lähettäminen nuorelle, riisuuntuvan nuoren seuraaminen web-kameran välityksellä, uhkailu, kiristäminen, lahjominen tai pakottaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen, koskemaan pakottaminen, luvatta kuvaaminen seksuaalisiin tarkoituksiin sekä seksin ostaminen alaikäiseltä. (Suojele minua kaikelta 2011: 9; Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 29–30.)

Rikoslain 20. luvun 6 § ”lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö” mukaan henkilö, joka tekee seksuaalisen teon alle 16-vuotiaalle ja näin vahingoittaa nuoren kehitystä tai saa nuoren ryhtymään tekoon, on tuomittava vankeuteen lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Yleisesti tästä käytetään termiä suojaikäraja, joka siis tarkoittaa, ettei kenelläkään ole oikeutta ryhtyä seksuaaliseen suhteeseen tai tekoon alle 16-vuotiaan lapsen tai nuoren kanssa. Poikkeuksena ovat kuitenkin iältään ja henkisesti kehitykseltään lähellä toisiaan olevien nuorten väliset seksuaaliset teot, jolloin kyseessä on molemminpuolinen halu eli käytännössä seurustelusuhte. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 43; Elloinen – Kääriäinen – Salmi - Sariola 2008: 99; Rikoslaki 19.12.1889/39 20 luku 6 §.)

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa kaltoinkohtelua on mahdotonta täysin ennaltaehkäistä. Kuitenkin ilmiön tiedostaminen, tunnistaminen ja tunnustaminen auttavat sen ennaltaehkäisyssä. Lasta ja nuorta voidaan opettaa suojelemaan itseään sekä tunnistamaan aikuisen tai vertaisryhmän jäsenen kaltoinkohtelevaa toimintaa. Omia ja toisten koskemattomuuden rajoja voidaan lapselle opettaa pienestä pitäen arjen eri tilanteissa. Jokainen nuorten kanssa toimiva aikuinen on vastuussa heidän suojelemiseltaan seksuaaliselta kaltoinkohtelulta sekä nuoren omien voimavarojen lisäämisestä kaltoinkohtelua vastaan. Omien oikeuksien, esimerkiksi seksuaalioikeuksien, tiedostaminen on monelle nuorelle uutta. Nuoret saattavat ymmärtää väärin aikuisten auktoriteetin ja toimivat sen mukaan myös sellaisissa tilanteissa, joissa aikuinen toimii selkeästi nuoren etua vastaan. Nuoret tarvitsevat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä toimintamalleja

erilaisten hämmentävien vaaratilanteiden varalle. Nuoren tulisi tuntee itsensä niin arvokkaaksi, että puolustautuminen ja avun hakeminen koetaan kannattavaksi. On tärkeää ymmärtää myös, että aina ei tarvitse olla kiltti ja totella aikuista: hätätilanteessa saa kirkua, purra ja potkia päästäkseen pois vaarallisesta tilanteesta. Aikuisten tehtävänä on keskustella nuoren kanssa erilaisista vaikeistakin tilanteista, jotta hän tietää että niistä on lupa puhua. (Eikö se kuulu kenellekään? 2009: 126–127.)

3 Materiaalin kuvaus ja esittely, Turvallisex-pelikortit

Turvallisex-pelikortit syntyivät Metropolia ammattikorkeakoulun innovaatio-opintojen tuotoksena keväällä 2011. Innovaatio-opinnoissa yhteistyötahona toimi Väestöliitto. Tavoitteena innovaatio-opinnoissa oli tuottaa materiaalia seksuaalikasvattajille seksuaalikasvatukseen. Korttipelin kehittivät kolmannen vuoden kättilöopiskelijat Anri Aaltovirta, Sanna Halonen, Kristiina Ojala, Kitta Rintamäki, Sanna Sievers ja Maila Suvioja. Ryhmä suunnitteli Turvallisex-pelikortit, jotka liittyivät nuorten turvataitoihin ja seksuaaliterveyteen. Väestöliiton erityistason seksuaaliterapeutti Maaret Kallio antoi asiantuntijapalautetta korttien suunnitelluista sisällöstä. Korttien sisältö toteutettiin saadun palautteen mukaan.

Väestöliiton asiantuntijat ovat edelleen antaneet Turvallisex-pelikorttien sisältöön kommentteja, joiden mukaan kortit on muokattu nykyiseen muotoonsa. Kommentteja korttien sisältöön ovat antaneet Väestöliiton erityistason seksuaaliterapeutti Kirsi Porras, lastenpsykiatri Raisa Cacciatore, ylilääkäri Dan Apter sekä Metropolia ammattikorkeakoulun lehtori Riitta Leikko. Testasimme näiden kommenttien mukaan toteutettuja pelikortteja Peltolan koulussa. Pelikortit antavat nuorille tietoa turvataitoihin, seurusteluun ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvissä asioissa. Turvallisex-pelikortit liitteenä 2.

Yksi pelikorttipakka sisältää 20 korttia eli 11 ”pohtikaa ryhmässä”-korttia, seitsemän kysymyskorttia, yhden tarinakortin sekä yhden sanaselityskortin. Pelin kannalta kortit on jaettu kahteen kategoriaan: ”pohtikaa ryhmässä” ja muut. ”Pohtikaa ryhmässä” -korttien ideana on, ettei kukaan saa niistä pisteitä vaan ne asetetaan aina käsittelyn

jälkeen pöydälle. Peli loppuu, kun kaikki ”pohtikaa ryhmässä” -kortit on käyty läpi. Korttipakan sekoituksesta riippuen kortit voivat tulla pakasta missä tahansa järjestyksessä. Se pelaaja, jolla on eniten pisteitä eli kortteja edessään, voittaa pelin.

4 Materiaalin arvioinnin viitekehys

Kaikessa aineistossa, jonka tavoitteena on terveys, tulisi taustalla olla käsitys terveyden edistämisestä, sen arvopohjasta ja tavoitteen kannalta merkityksellisten teorioiden soveltuvuudesta. Terveyttä edistävässä aineistossa keskeistä on voimavaralähtöisyys, kuinka aineisto tukee tai vahvistaa yksilön tai yhteisön omia voimavaroja. Terveyden edistäminen on kohderyhmän tarpeista lähtevää, eli esimerkiksi kohderyhmän edustajia on mukana aineiston suunnitteluprosessissa, jolloin terveysaineistostakin tulee kontekstiin sopivampi. Tärkeää on, että terveyttä edistävällä toiminnalla ylläpidetään ja vahvistetaan terveyden taustatekijöitä, joiden kautta vaikutetaan yhteiskunnan yksilöiden ja yhteisöjen terveyteen. Terveyttä edistävä aineisto voi pyrkiä muutoksen synnyttämiseen, mahdollisuuksien luomiseen tai niistä kertomiseen. Tavoitteena voi olla myös terveyttä ylläpitävien asioiden tukeminen kohderyhmässä. (Rouvinen-Wilenius 2008: 5–7, 10.)

Tärkeä terveysaineistojen sisältöalue on myös päivittäiseen elämään liittyvien tietojen ja taitojen välittäminen, jolloin terveysaineistoissa korostuu mahdollisuuksien luominen ja terveyden ylläpitämiseen vaikuttavien elementtien korostaminen. Terveysaineistoille on määritelty laatukriteerit, joiden tarkoituksena on toimia terveysaineiston kehittämisen ja arvioinnin välineenä, parantaa terveysaineiston laatua ja tukea terveysaineiston johdonmukaista arviointia. Terveysaineistojen tavoitteet jakautuvat kolmeen osaluueeseen: aineiston terveyden edistämisen näkökulmien esittäminen, aineiston sopivuus kohderyhmälle sekä esitystapa, joka tukee tavoitteita. Liitteenä 1 Terveysaineistojen arviointistandardit. (Rouvinen-Wilenius 2008: 5–7, 10.) Seksuaalikasvatustunnilla käyttämämme kyselylomake on toteutettu terveysaineistojen arviointistandardien mukaisesti.

Turvallisex-korttipelin tavoitteena on nuorten seksuaaliterveyden edistäminen ja nuorten omien voimavarojen tukeminen tiedon antamisen kautta. Turvallisex-korttipelin idea syntyi tiedosta, että nuorille on tarjolla hyvin vähän materiaalia liittyen turvataitoihin. Terveiden edistäminen tapahtuu luoden nuorille mahdollisuuden huolehtia omasta ja elinympäristönsä terveydestä jokapäiväisessä elämässä. Pelikorttien tavoitteena on lisäksi kertoa nuorille terveyttä edistävästä mahdollisuudesta sekä tukea nuorten terveyttä ylläpitäviä tekijöitä.

5 Materiaalin arviointi

Seksuaalikasvatustunnin toteuttamisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että käytössä olevat kontaktiverkostot toimivat hyvin yhteen (Lajunen ym. 2009: 36). Kontaktiverkostoomme tämän työn yhteydessä kuuluivat yhteistyötahokoulu eli Peltolan koulu, kyseisen koulun seksuaalikasvattajat terveystiedonopettaja Elina Kojo ja terveydenhoitaja Päivi Viro, kohdeluokat sekä kohderyhmän nuorten vanhemmat. Väestöliitosta kontaktiverkostoomme kuuluivat erityistason seksuaaliterapeutti Kirsi Porras, lastenpsykiatri Raisa Cacciatore ja ylilääkäri Dan Apter. Metropolia ammattikorkeakoulusta kontaktiverkostoomme kuuluivat opinnäytetyötämme ohjanneet lehtori Riitta Leikko ja yliopettaja Arja Liinamo. Seksuaalikasvatustunnin toteuttamiseksi saimme tutkimusluvan Vantaan kaupungin perusopetuksen johtaja Ilkka Kalolta.

Seksuaalikasvatustunnit toteutettiin Peltolan koululla 16. tammikuuta 2012. Tunti pidettiin yhdelle 7. luokalle ja yhdelle 8. luokalle. Pitämillämme seksuaalikasvatustunneilla olivat mukana koulun seksuaalikasvattajat, Väestöliiton yhteyshenkilö sekä Metropolia ammattikorkeakoulusta opinnäytetyötämme ohjannut lehtori.

5.1 Seksuaalikasvatustunnin suunnittelu

Seksuaalikasvatustunnin myötä nuoret saattavat kertoa mahdollisista peloistaan ja huolistaan liittyen aiheeseen, joten tällaiseen tilanteeseen oli syytä varautua. Yhteistyökoulun kanssa sovimme toimintatavoista, joiden mukaan toimimme. Kohderyhmänuorten vanhemmille toimitettiin tiedote tuntimme aiheesta, jotta nuorissa mahdollisesti herää-

viä tunteita ja ajatuksia osattaisiin ottaa vastaan ja käsitellä myös kotona. (Lajunen ym. 2009: 36–37). Koulun kanssa sovimme kenen puoleen nuoria voi ohjata kääntymään, jos heillä herää ajatuksia ja kysymyksiä pitämämme tunnin jälkeen. Oppilaat voivat olla yhteydessä terveystiedonopettajaan tai sähköpostitse tai puhelimitse Väestöliittoon, jos heillä herää kysymyksiä tunnin toteuttamisen jälkeen.

Seksuaalikasvatustuntien suunnittelussa tuli myös huomioida ryhmä, sen erilaiset yksilöt ja heidän tilanteensa. Ryhmässä voi olla henkilöitä, joilla on esimerkiksi henkilökohtainen kokemus kaltoinkohtelusta tai henkilöitä, jotka eivät ole olleet asian kanssa missään tekemisissä. Kaikki tällaiset tilanteet tuli huomioida puhuttaessa ryhmälle. (Lajunen ym. 2009: 34–35.)

Seksuaalikasvatustunti toteutettiin yhdelle 7. ja yhdelle 8. luokalle kerrallaan. Tunnilla oli mukana myös luokan kanssa toimiva seksuaalikasvattaja sekä Väestöliiton yhteistyöhenkilö. Tunnin aluksi esittelimme itsemme ja työmme sekä kysyimme oppilaiden tiedoista liittyen turvataito-aiheeseen. Tähän esittely-osuuteen suunniteltiin kuluvaksi 10 minuuttia. Olimme suunnitelleet tuntimallin ja diaesityksen (Liitteet 4 ja 5), joita apuna käyttäen seksuaalikasvattaja voi rakentaa tunnin Turvallisex-pelikorttien ympärille. Seksuaalikasvatustunnin aluksi olimme suunnitelleet kohderyhmälle toteutettavaksi alustuksen, joka piti sisällään osuudet seksuaalisuudesta, turvataidoista ja kaltoinkohtelusta. Teoriaosuuteen arvioitiin kuluvaksi 15 minuuttia.

Ennen korttipelin aloitusta kohderyhmälle pidettiin alustus korttipeliin, sen pelaamiseen ja sen sääntöihin liittyen. Pelissä oli ohjeet ja säännöt, ja joku pelaajista voitti pelin. Tämän toivoimme motivoivan pelaajia pelaamaan peliä. Korttipeliä oli ensisijaisesti tarkoitus pelata pienryhmissä. Halusimme kokeilla ryhmien muodostamista kahdella eri tavalla. Toisessa ryhmässä oppilaat saivat itse valita, kenen kanssa halusivat pienryhmän muodostaa ja toisessa ryhmässä pienryhmät muodostettiin ottamalla jako neljään. Näin halusimme kokeilla, onko ryhmän muodostustavalla vaikutusta pelin pelaamiseen. Pelin sääntöjen läpikäymiseen ja pelaamiseen oli suunniteltu kuluvaksi 35 minuuttia. Kun kaikki pienryhmät saivat pelin pelatuksi, peli purettiin koko ryhmän kesken keskustellen vuorovaikutuksellisesti asiantuntijan avustuksella. Kysyimme oppilailta mieleen jääneistä asioista, epäselvyyksistä ja mahdollisista kysymyksistä peliin liittyen. Oppilailla oli myös mahdollisuus esittää kysymyksiä, jotka olivat nousseet mieleen seksuaalikas-

vatustunnin aikana. Pelin purkuun ja lopetukseen arvioitiin käytettäväksi aikaa 10 minuuttia.

Tunnin lopuksi kysyimme oppilailta, onko heillä jotakin mitä he haluaisivat kysyä, kommentoida tai kertoa tuntiin tai korttipeliin liittyen. Tilanteessa, jossa kenelläkään ryhmässä ei ollut kommentoitavaa, kävimme tunnin lopuksi läpi muutamia ”pohtikaa ryhmässä” -kortteja. Tunnin purkuun ja lopetukseen oli suunniteltu kuluvaksi 10 minuuttia. Lopuksi kohderyhmältä kerättiin palautetta tunnin toteuttamisesta sekä pelistä. Palautetta kerättiin koko ryhmältä kehittelemämme kyselylomakkeen avulla, joka muodostuu väittämistä, numeerisesta asteikosta 4–10 sekä avoimesta kysymyksestä. Tunnilta mukana ollut seksuaalikasvattaja täytti oppilaiden kanssa yhtenevän kyselylomakkeen. Palautteiden antamiseen suunniteltiin kuluvaksi 10 minuuttia.

5.2 Seksuaalikasvatustunnin toteutus

Seksuaalikasvatustunnit toteutettiin Peltolan koululla Vantaalla 16.1.2012. Oppitunnit pidettiin 8. luokalle kello 8.15–9.45 ja 7. luokalle kello 10.15–11.45. Kohderyhmänuorten vanhemmille toimitettiin etukäteen koulun Wilma -hallinto-ohjelman kautta Metropolia ammattikorkeakoulun yhteyshenkilön toimesta tiedote tuntimme aiheesta.

8.-luokkalaisia varten jaoin luokan pulpetit valmiiksi pienryhmiin. Luokkaan tullessaan oppilaat saivat itse valita mihin ryhmään istuivat. Toteutimme tunnin ”Koskemattomuus puheeksi” seksuaalikasvatustunnin tuntirungon (Liite 4) mukaan, käyttäen apuna suunnittelemaamme diaesitystä (Liite 5).

Ensimmäisen seksuaalikasvatustunnin jälkeen oli tauko, jonka aikana saimme koulun seksuaalikasvattajilta palautetta tunnin sujumisesta. Saimme palautetta siitä, että oppilaita voisi johdatella aiheeseen vielä vuorovaikutuksellisemmin. Seksuaalikasvattajat antoivat vinkkejä myös käsittelemiemme aiheiden järjestystä koskien.

7.-luokkalaiset jaettiin pienryhmiin ottamalla jako neljään. Tunnin aluksi pyysimme oppilaita kirjoittamaan lapulle asioita joita sana ”seksuaalisuus” toi mieleen. Sanasta ”seksuaalisuus” nuorille nousivat mieleen muun muassa seuraavat asiat: seksi, sukupuolielimet, kondomi, sukupuolten välinen yhteys, ujous, raiskaus ja hyväksikäyttö. Sano-

jen perusteella lähdimme käymään asiaa läpi. Toteutimme tunnin ”Koskemattomuus puheeksi” seksuaalikasvatustunnin tuntirungon (Liite 4) mukaan, pienin muutoksin. Vaihdoinme diaesityksessä (Liite 5) diojen järjestystä siten, että ensimmäisenä käsiteltiin seksuaalisuus-aihe, toisena turvataidot ja viimeisenä kaltoinkohtelu. Palautteen keruun jälkeen aikaa jäi vielä melko paljon, joten pyysimme oppilaita kirjoittamaan kysymyksiä mihin tahansa liittyen. Oppilaiden kysymyksiin vastasivat Väestöliiton Kirsi Porras sekä koulun seksuaalikasvattajat.

Seksuaalikasvatustuntien aikana molemmille ryhmille jaettiin Väestöliiton infokortti turvataidoista sekä Väestöliiton yhteystietokortti, jossa oli myös koulun oman terveydenhoitajan puhelinnumero. Oppilaille kerrottiin myös, että koulun terveydenhoitaja pitää kaikille avointa kysymyslaatikkoa, johon kaikki voivat laittaa nimettömiä kysymyksiä mihin tahansa liittyen. Molempien seksuaalikasvatustuntien lopussa niille osallistuneet oppilaat arvioivat tunnin toteutumista ja korttipeliä kehittelemämme kyselylomakkeen (Liite 6) avulla. Ohjaajamme kanssa keskusteltuaamme emme keränneet koulun seksuaalikasvattajilta kirjallista palautetta, sillä saimme palautetta suullisesti.

5.3 Seksuaalikasvatustunnin arviointi

Ensimmäiselle seksuaalikasvatustunnille osallistui 20 oppilasta 8. luokalta. Näistä 10 oppilasta oli poikia, kuusi tyttöä ja yksi ei ilmoittanut sukupuoltaan kyselyssä. Ryhmäläisten jakautuminen 4–6 hengen pienryhmiin tapahtui omatoimisesti. Tämä tuotti jonkin verran hankaluuksia, sillä he olisivat halunneet toimia oman tutun kaverin kanssa. Koska pelin ideana oli kuitenkin pelata pieniryhmissä, ei pareittain, jouduimme hieman patistamaan oppilaita ryhmiin. Koimme, että jako ei ollut kovin toimiva, vaan oppilaiden huomio keskittyi pelaamista enemmän muihin asioihin. Ryhmän pojat olivat aktiivisempia osallistumaan aiheen alustukseen kommentoimalla, kuitenkin ryhmästä ei noussut kovin montaa kommenttia tunnin aikana. Jaoinme korttipakat pienryhmille ennen pelin ohjeistuksen ja sääntöjen läpikäymistä. Tämä aiheutti sen, että oppilaat eivät keskittyneet kuuntelemaan ohjeita vaan ryhtyvät selaamaan kortteja. Oppilaat eivät pelanneet peliä antamiemme ohjeiden ja sääntöjen mukaan, vaan kävivät kortteja läpi jokainen ryhmä omalla tyylillään. Useimmat ryhmät katsoivat korttien vastaukset yhdessä, eikä toivomaamme pelaamista ja keskustelua juurikaan syntynyt. Korttipelin kesto siten, että kaikki pienryhmät saivat pelattua, oli noin 15 minuuttia, arvioimamme 35 minuutin

sijaan. Testasimme korttipeliä etukäteen neljän aikuisen ryhmässä. Korttipelin kesto oli tällöin noin 35 minuuttia. Tähän perustimme arviomme ajasta, joka kuluu korttipelin pelaamiseen seksuaalikasvatustunnilla. Huomasimme kuitenkin, että arviomme oli erittäin yläkanttiin, jonka vuoksi seksuaalikasvatustunti sujui suunniteltua nopeammin.

Toiselle seksuaalikasvatustunnille osallistui 20 oppilasta 7. luokalta. Ryhmässä oli sekä yhdeksän poikaa että tyttöä, kaksi oppilasta ei ilmoittanut sukupuoltaan kyselyssä. Jaoin ryhmän pienryhmiin ottamalla jaon neljään, jolloin pienryhmiä syntyi viisi kappaletta. Koimme, että tämä jako toimi hyvin ja myös oppilaat olivat siihen tyytyväisiä. Pyytämämme ajatukset seksuaalisuus-aiheeseen liittyen auttoivat mielestämme ryhmää pääsemään kiinni aiheeseen ja tämä teki myös tunnista vuorovaikutteisemmän. Oppilaat kuuntelivat alustusta aiheeseen hyvin ja rauhallisesti. Kommentteja aiheeseen ei kysyttäessä tullut. Oppilaat kuuntelivat ohjeet pelin pelaamiseksi hyvin, mitä varmasti edesauttoi se, että he saivat korttipakat vasta ohjeistuksen jälkeen. Kaikki oppilaat pelasivat peliä. Pelin pelaaminen sujui aiempaa ryhmää aktiivisemmin ja paremmin sääntöjä noudattaen. Oppilaat eivät ymmärtäneet pelin pisteytystä ja ”pohtikaa ryhmässä” -korttien keskustelemaa tarkoitusta, jolloin pelin idea ei toteutunut täysin. Korttipelin kesto siten, että kaikki pienryhmät saivat pelattua, oli noin 10 minuuttia, arvioimme 35 minuutin sijaan.

Seksuaalikasvatustuntien jälkeen saimme koulun seksuaalikasvattajilta palautetta tunteihin liittyen. He olivat sitä mieltä, että tunnit sujuivat luontevasti ja kokonaisuudessaan mukavasti. Seksuaalikasvattajat olivat sitä mieltä, että voisivat käyttää pelikortteja osana opetustaan. Seksuaalikasvattajat pitivät tuntien välissä annetun palautteen pohjalta tuntiin tehtyjä muutoksia onnistuneina. Seksuaalikasvattajat antoivat palautetta pelikorttien persoonarakenteista. Kortit olisivat nuorille käytännöllisemmät muodossa ”Mistä Heikki tietää olevansa valmis seurusteluun” nykyisen ”Mistä tietää olevansa valmis seurusteluun?” -kysymyksen sijaan. Pyrimme toteuttamaan seksuaalikasvatustunnin mahdollisimman neutraalisti, ilman heteronormatiivista sävyä. Saimme kuitenkin koulun seksuaalikasvattajilta palautetta käyttämistämme sanamuodoista, kuten ”poikaystävä”. He muistuttivat huomioimaan myös esimerkiksi seksuaalivähemmistöt puhuttaessa isolle ryhmälle.

6 Tulokset

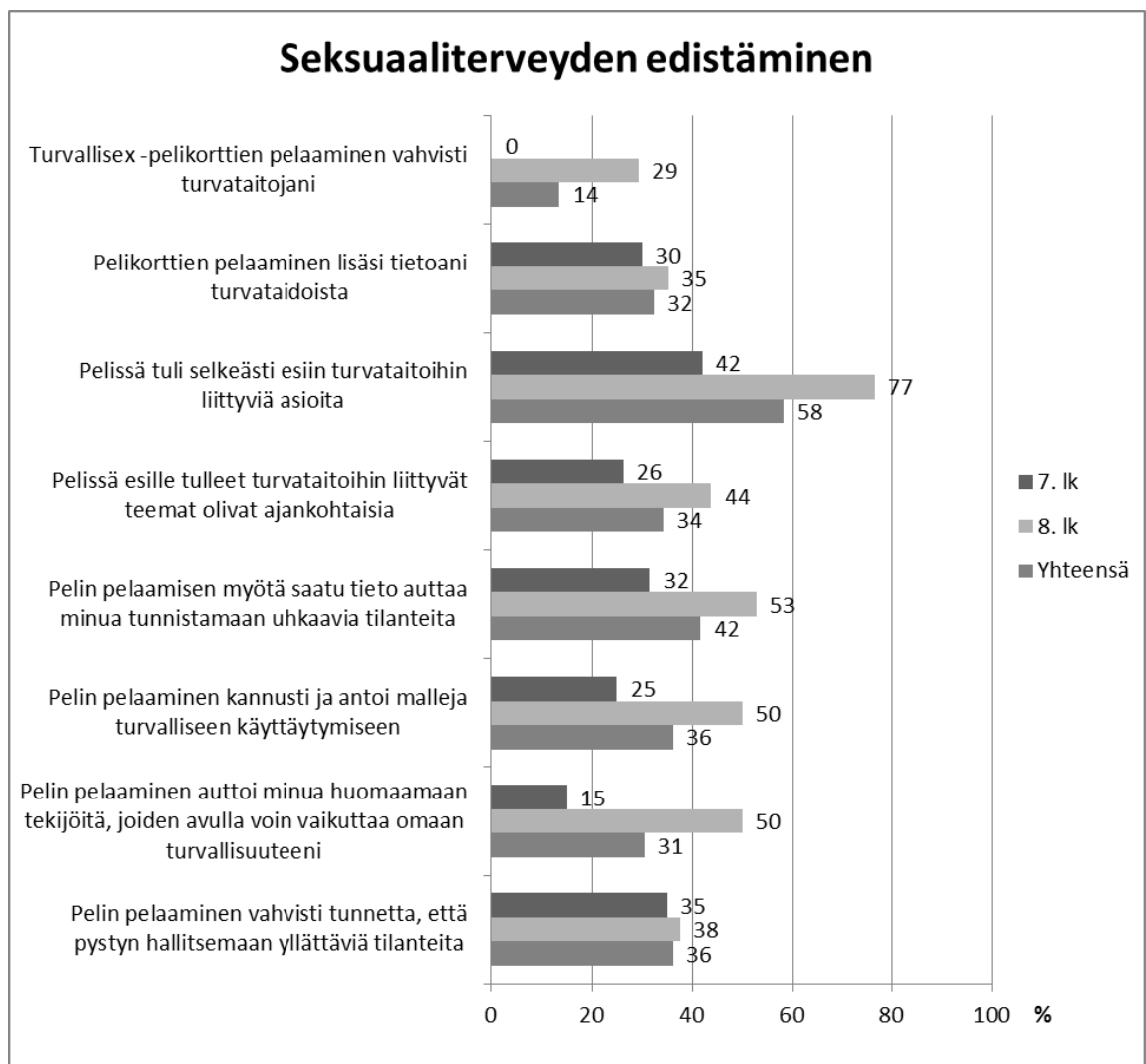
Kyselylomake (Liite 6) käsitti kolme pääkategoriaa, joiden lisäksi kysyttiin vastaajan taustatietoja (sukupuoli, ikä ja luokkatunnus), yksi avoin kysymys, arvosana korttipelille sekä vastaajan tunnelma tunnilta lähtiessä. Kyselylomakkeen kolme pääkategoriaa olivat seksuaaliterveyden edistäminen, Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle sekä Turvallisex-pelikorttien ulkoasu. Aineiston analysoinnissa keskityimme kohderyhmän positiivisiin vastauksiin, jolloin saimme tietoa vastaajien mielipiteistä peliin ja tuntikokonaisuuteen liittyen. Taustamuuttujina kyselylomakkeella ovat vastaajan sukupuoli ja luokka-aste.

Kyselymme liittyen Turvallisex-pelikortteihin ja tuntikokonaisuuteen Peltolan koululla vastasi yhteensä 37 oppilasta. Vastaajista 17 oli 8.-luokkalaisia ja 20 7.-luokkalaisia. Vastaajista 15 oli tyttöjä, 19 oli poikia ja kolme oppilasta ei ilmoittanut kyselyssä sukupuoltaan. Vastaajat olivat iältään 13–14 -vuotiaita. Molemmilla luokka-asteilla vastaajina oli sekä tyttöjä että poikia. Kaikki vastaajat eivät vastanneet kyselyn kaikkiin kohtiin tai valitsivat yhteen kohtaan useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Tästä johtuen vastaajamäärät vaihtelevat kohdasta riippuen. Analysoimme aineistomme SPSS PASW Statistics 18 -ohjelman avulla määrällisen tutkimusmenetelmän mukaisesti. Aineisto ristiintaulukoitiin vastaajan sukupuolen ja luokka-asteen mukaan. Taulukoimme saamamme aineistot Microsoft Exceliin. Aineisto käsiteltiin luottamuksellisesti. Yksittäistä henkilöä ei voida aineistosta tunnistaa. Liitteenä 7 kyselyn taulukoidut tulokset kokonaisuudessaan.

6.1 Seksuaaliterveyden edistäminen

Kuviossa 1 on esitetty seksuaaliterveyden edistäminen osuuden ”kyllä, olen samaa mieltä” vastaukset prosentteina. Vastaajista 14 % oli sitä mieltä, että Turvallisex-pelikorttien pelaaminen vahvisti heidän turvataitojaan. Joka kolmas (32 %) vastaaja kertoi pelikorttien pelaamisen lisänneen heidän tietojaan turvataidoista. Yli puolet (58 %) vastaajista oli sitä mieltä, että pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita. Kolmasosa (34 %) vastaajista sanoi pelissä esille tulleiden turvataitoihin liittyvien teemojen olleen ajankohtaisia. Hieman alle puolet (42 %) vastaajista oli sitä mieltä, että pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa heitä tunnistamaan uhkaavia tilanteita.

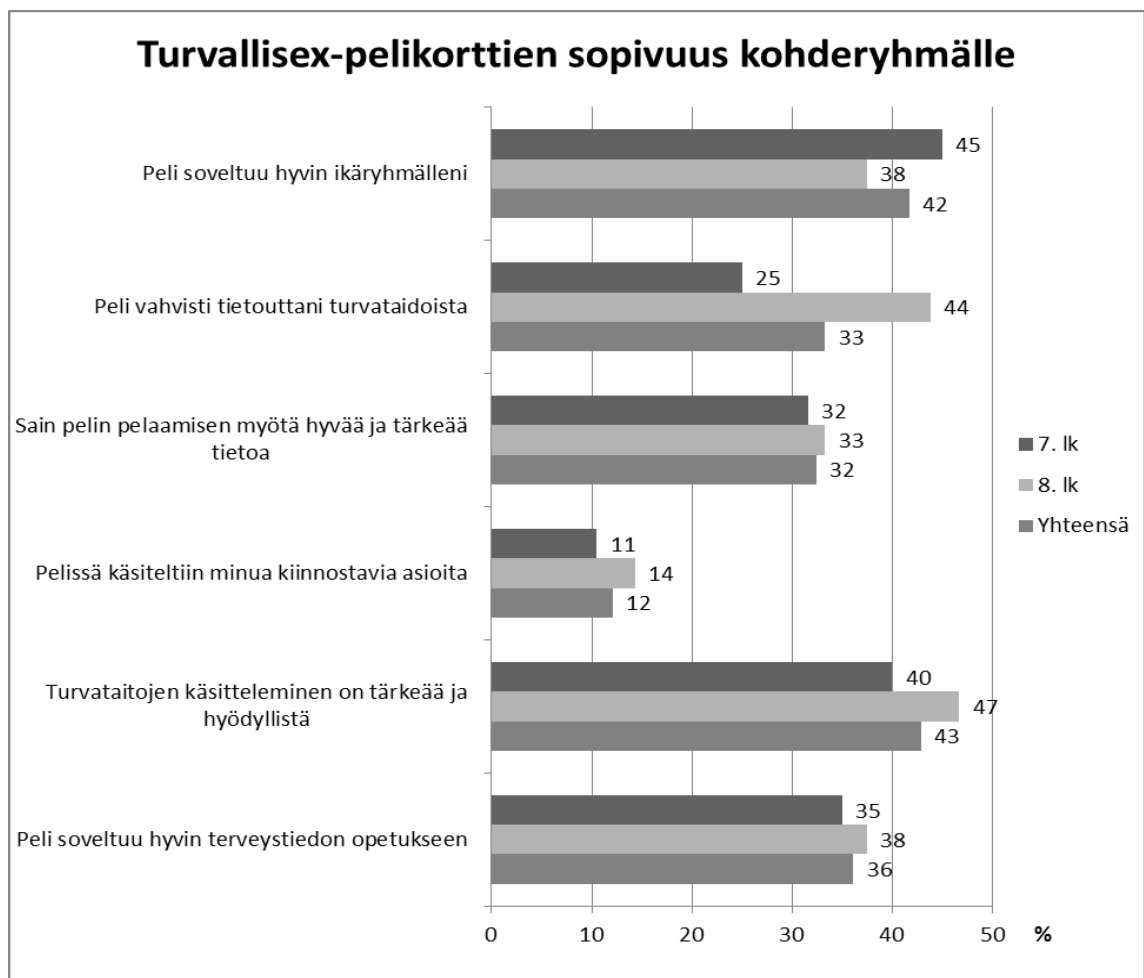
Yli kolmasosa (36 %) vastaajista oli sitä mieltä, että pelin pelaaminen kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymiseen. Lähes joka kolmas (31 %) vastaaja oli sitä mieltä, että pelin pelaaminen auttoi häntä huomaamaan tekijöitä, joiden avulla voi vaikuttaa omaan turvallisuuteen. 36 % vastaajista kertoi pelin pelaamisen vahvistaneen tunnetta, että pystyy hallitsemaan yllättäviä tilanteita. "Seksuaaliterveyden edistäminen" -ryhmän kysymyksissä ei yhdessäkään kohtaa ollut merkittävää eroa vastaajaryhmien vastausten välillä.

Kuvio 1. Seksuaaliterveyden edistämisen osuuden "kyllä, olen samaa mieltä" -vastaukset eriteltynä 7. ja 8. luokkalaisten sekä kaikkien vastaajien mukaan prosenttiosuuksina.

6.2 Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle

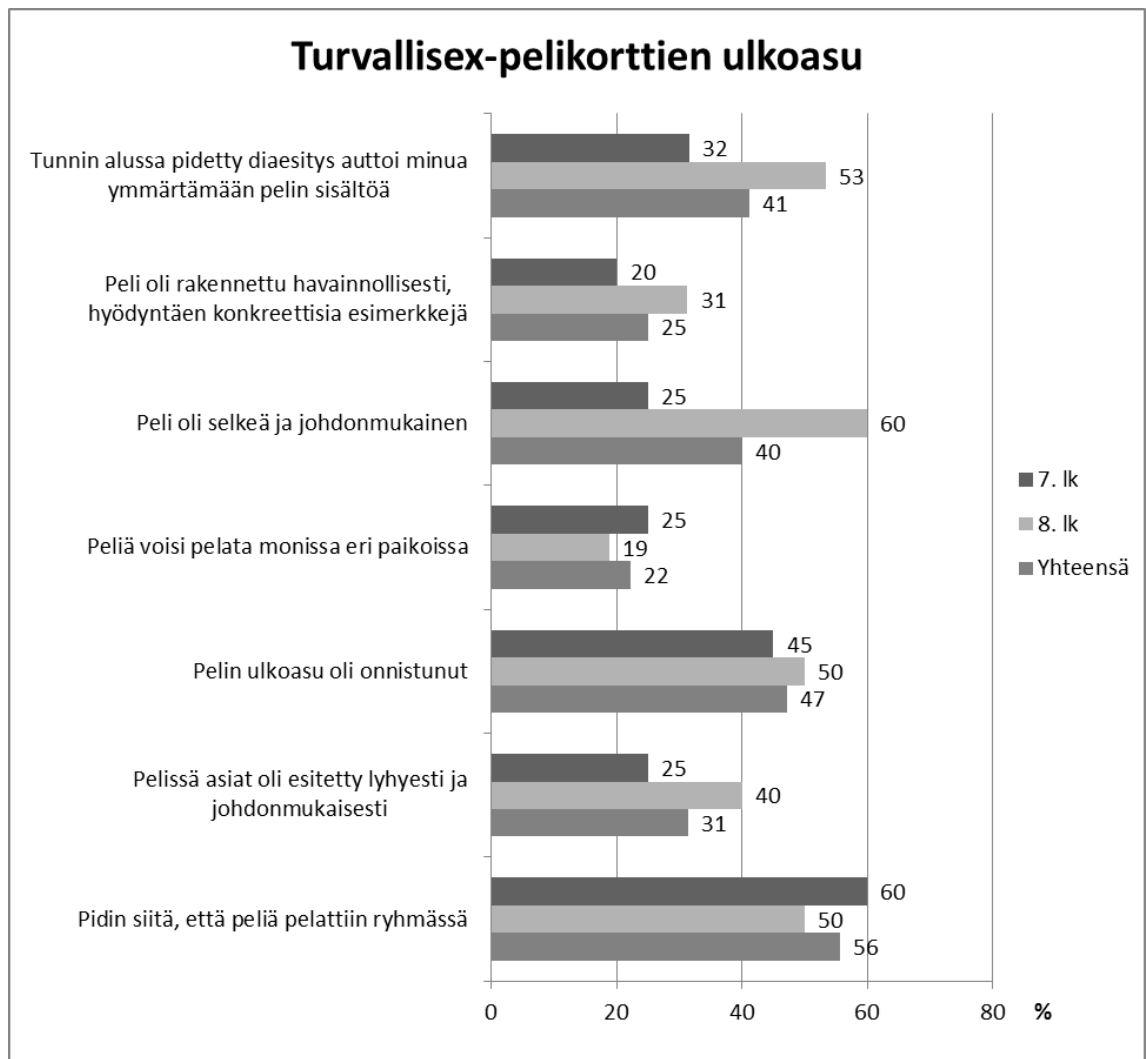
Kuviossa 2 on esitetty Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle osuuden ”kyllä, olen samaa mieltä” vastaukset prosentteina. Lähes puolet (42 %) vastaajista oli sitä mieltä, että peli soveltuu hyvin hänen ikäryhmälleen. Joka kolmas (33 %) vastaaja kertoi pelin vahvistaneen heidän tietouttaan turvataidoista. Lähes kolmasosa (32 %) vastaajista koki pelin pelaamisen myötä saaneensa hyvää ja tärkeää tietoa. Joka kymmenennen (12 %) vastaajan mielestä pelissä käsiteltiin häntä kiinnostavia asioita. Melkein puolet (43 %) vastaajista oli sitä mieltä, että turvataitojen käsitteleminen ja tärkeää ja hyödyllistä. Vastaajista 36 % koki pelin soveltuvan hyvin terveystiedon opetukseen. ”Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle” -ryhmän kysymyksissä ei yhdessäkään kohtaa ollut merkittävää eroa vastaajaryhmien vastausten välillä.

Kuvio 2. Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle osuuden ”kyllä, olen samaa mieltä” -vastaukset eriteltynä 7. ja 8. luokkalaisten sekä kaikkien vastaajien mukaan prosenttiosuuksina.

6.3 Turvallisex-pelikorttien ulkoasu

Kuviossa 3 on esitetty seksuaaliterveyden edistäminen osuuden ”kyllä, olen samaa mieltä” vastaukset prosentteina. Vastaajista 41 % oli sitä mieltä, että tunnin alussa pidetty diaesitys auttoi heitä ymmärtämään pelin sisältöä. Joka neljäs vastaaja oli sitä mieltä, että peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä. Kuitenkin 8. luokkalaisten poikien ja tyttöjen väliltä löytyi tässä kysymyksessä tilastollisesti merkitsevä ero. Kukaan tytöistä (100 %) ei osannut sanoa, oliko peli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä. Pojista yli puolet (56 %) oli sitä mieltä, että peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä. Lähes joka toisen (40 %) vastaajan mielestä peli oli selkeä ja johdonmukainen. Viidesosa (22 %) vastaajista oli sitä mieltä, että peliä voisi pelata monissa eri paikoissa. Lähes puolet (47 %) vastanneista piti pelin ulkoasua onnistuneena. Joka kolmas (31 %) vastaaja oli sitä mieltä, että pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti. Yli puolet (56 %) vastaajista piti siitä, että peliä pelattiin ryhmässä.

Kuvio 3. Turvallisex-pelikorttien ulkoasu osuuden ”kyllä, olen samaa mieltä” –vastaukset eriteltynä 7. ja 8. luokkalaisten sekä kaikkien vastaajien mukaan prosenttiosuuksina.

6.4 Vastaajien ajatukset korteista

Suurin osa (n=27) vastaajista ei kysyttäessä osannut nimetä mitään millä tavoin muuttaisi tai kehittäisi korttipeliä. Saamamme kehittämisideat:

- ”Tekisin siitä hauskan”
- ”Siinä oli likkaa saman asian jankausta”
- ”Voisi laittaa jotain joka ei ole opetettu jo 7-vuotiaana”
- ”Kaikilla”
- ”Kuvia”
- ”Vastaukset olivat liian pitkiä, joten niihin oli vaikea vastata”
- ”Lisäisin kuvia”
- ”Että niitä pitäisi pelata pareittain ei ryhmässä”
- ”No kiinnostavimpia kysymyksiä? :D”
- ”Ne oli tylsät”

Kyselylomakkeella kysyttiin korttipelille arvosanaa asteikolla 4–10. 7.-luokkalaiset antoivat korttipelille keskiarvoksi 6,9 ja 8.-luokkalaiset antoivat keskiarvoksi 7,6. Kaikkien vastausten perusteella korttipelin kokonaiskeskiarvoksi tuli 7,2. Kyselylomakkeella pyydettiin oppilasta ympäröimään se hymynaama, joka parhaiten kuvaa hänen tunnettaan tunnin jälkeen luokasta lähtiessä. Vastausvaihtoehtoina olivat ☺ eli iloinen, ☹ eli neutraali ja 😐 eli surullinen. Suurin osa kaikista vastaajista (66 %) oli iloisia tunnin jälkeen. Vastaajista yhdeksän (27 %) ei ollut iloisia eikä surullisia. Kaksi (6 %) vastaajaa oli surullisia lähtiessään luokasta. Kyselyyn osallistuneista 33 vastaajaa vastasi tähän kysymykseen. Kehittämisideoiden perusteella vastaajat halusivat kortteihin lisää kuvia, lyhyempiä vastauksia sekä monipuolisempia ja mielenkiintoisempia kysymyksiä. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että ylivoimaisesti suurin osa oppilaista lähti seksuaalikasvatustunnilta iloisena.

7 Pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää nuorten mielipiteitä Turvallisex-korttipelistä ja sen pelaamisen yhteydessä pidetystä seksuaalikasvatustunnista. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli arvioida tuotettua seksuaalikasvatusmateriaalia ja sen yhteydessä pidettyä seksuaalikasvatustuntia kehitetyn kyselylomakkeen avulla. Opinnäytetyömme osana toteutimme kaksi erillistä seksuaalikasvatustuntia Peltolan koululla Vantaalla tammikuussa 2012. Tuntien pitämisen jälkeen saimme kohderyhmänuorilta palautetta tuntikokonaisuudesta ja Turvallisex-korttipelistä. Saimme 37 vastausta kyselyymme, vastausten avulla arvioimme toteutunutta seksuaalikasvatustuntia ja seksuaalikasvatusmateriaalia.

Opinnäytetyömme tekemisessä uhkana koimme aikataulujen toimivuuden. Työparina koimme aikataulumme yhteensovittamisen haasteena, sillä suoritimme teoriaopintoja sekä käytännönharjoittelujaksoja eri aikoina koko työn tekemisen ajan. Tämä asetti välillä isojakin haasteita löytää yhteistä aikaa työn tekemiseen. Koimme haastavana myös opinnäytetyöhön liittyvien aikataulujen (muun muassa seminaarit ja tuntikokonaisuus) yhteensovittamisen harjoittelujaksojen kanssa. Olemme kuitenkin sitä mieltä, että saimme hienosti sovitettua yhteen kaikki aikataulumme ja työmme on edennyt prosessiluonteen mukaisesti sekä aikataulut ovat pitäneet. Toteutimme opinnäytetyömme kokonaisuudessaan parityöskentelynä, tämän työtavan koimme sopivan meille erittäin hyvin ja olemme tyytyväisiä parityöskentelymme tuloksiin.

Lähtiessämme tekemään työtämme turvataito-aihe oli meille melko vieras. Olemme molemmat aiemmalta ammatiltamme lasten ja nuorten hoitoon ja kasvatukseen erikoistuneita lähihoitajia, mutta emme ole aiemmissakaan opinnoissamme törmänneet aiheeseen. Tämä kummastutti meitä kovasti, sillä turvataitokasvatus on kirjattu koulujen ja päiväkotien opetussuunnitelmiin. Ennen opinnäytetyömme aloitusta olimme tutustuneet turvataito-aiheeseen jonkin verran keväällä 2011 innovaatio-opintoihimme liittyen. Melko suppeasta tietopohjastamme johtuen koimme aiheen aluksi melko hankalaksi ja jouduimme tekemään melko paljon taustatyötä selventääksemme aihetta itsellemme. Aloittaessamme tekemään työtä lähtökohtamme oli turvataito-aiheessa, josta löytyi melko vähän tietoa. Pikkuhiljaa osasimme kuitenkin lähteä etsimään aihe-

seen liittyvää tietoa laajemmin, jolloin aloimme ymmärtää aiheitamme kokonaisvaltaisemmin.

Työn tekemisen myötä olemme olleet paljon tekemisissä yhteistyötahojemme (muun muassa Väestöliitto ja Peltolan koulu) kanssa ja tätä kautta oppineet lisää yhteistyön tekemisestä ja kehittäneet vuorovaikutustaitojamme. Tästä koemme olevan hyötyä myös tulevaisuudessa esimerkiksi työelämässä. Työtä tehdessämme olemme välillä kokeneet vaikeaksi aiheen riittävän rajaamisen sekä rajaamisen perustelun. Olemme kuitenkin tyytyväisiä tekemiimme rajauksiin ja koemme, että ne kuljettavat työtämme eteenpäin.

Kyselylomakkeella kysyimme nuorilta monta kysymystä liittyen Turvallisex-korttipeliin ja sen pelaamiseen eli seksuaalikasvatusmateriaaliin. Valtaosa vastauksista oli ”en osaa sanoa”, joka ei anna tietoa vastaajan mielipiteestä asiaan. Tämä vuoksi on vaikea tehdä yhteenvetoa nuorten mielipiteestä korttipelistä. Seuraavista väittämistä nuoret olivat samaa mieltä:

- Pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita
- Pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa minua tunnistamaan uhkaavia tilanteita
- Peli soveltuu hyvin ikäryhmälleni
- Turvataitojen käsitteleminen on tärkeää ja hyödyllistä
- Peli oli selkeä ja johdonmukainen
- Pelin ulkoasu oli onnistunut
- Pidän siitä, että peliä pelattiin ryhmässä

Kyselylomakkeen suunnittelussa olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota tutkimuksen tarkoitukseen, sillä nyt kyselylomakkeella oli vain yksi kysymys liittyen seksuaalikasvatustuntiin. Tästä syystä emme saaneet kovin laajalti nuorten mielipiteitä liittyen seksuaalikasvatustuntiin. Kyselyn mukaan nuorten mielestä seksuaalikasvatustunnin sisältö auttoi ymmärtämään pelin sisältöä. Saamiemme tulosten perusteella Turvallisex-pelikortteja voisi muokata vielä enemmän nuorten mielipiteiden mukaisiksi. Nuorten palautteen perusteella on siis tärkeää, että Turvallisex-korttipelin pelaamiseen liittyy aiheen alustus. Kysyessämme vastaajien mielipiteitä ja korjausehdotuksia Turvallisex-korttipeliin saimme vastaukseksi, että korttipeli oli tylsä, siitä haluttaisiin hauska ja siihen haluttaisiin kiinnostavampia kysymyksiä. Olisi ollut mukava saada konkreettisia

kehitysehdotuksia, nyt jäimme pohtimaan, mitä tämän ikäiset nuoret tarkoittavat sillä, että haluaisivat korteista mielenkiintoisemmat.

Kyselylomakettamme ei testattu etukäteen, vaan se oli ensimmäistä kertaa käytössä seksuaalikasvatustunnin yhteydessä. Tästä johtuen emme osanneet varautua kyselylomakkeen mahdollisiin heikkouksiin. Analysoidessamme kyselylomakkeita huomasimme monen vastaajan vastanneen hyvin usein "en osaa sanoa". Tämä kohta oli lähes kaikissa kysymyksissä eniten vastattu vaihtoehto. "En osaa sanoa" ei anna meille mitään tietoa vastaajan mielipiteestä aiheeseen. Tämä vuoksi ajattelemmekin nyt jälkeenpäin, että tämä vastausvaihtoehto olisi voinut jättää kyselylomakkeelta pois.

Kyselylomakettamme ei testattu etukäteen, vaan se oli ensimmäistä kertaa käytössä seksuaalikasvatustunnin yhteydessä. Tästä johtuen emme osanneet varautua kyselylomakkeen mahdollisiin heikkouksiin. Analysoidessamme kyselylomakkeita huomasimme monen vastaajan vastanneen hyvin usein "en osaa sanoa". Tämä kohta oli lähes kaikissa kysymyksissä eniten vastattu vaihtoehto. "En osaa sanoa" ei anna meille mitään tietoa vastaajan mielipiteestä aiheeseen. Tämä vuoksi ajattelemmekin nyt jälkeenpäin, että tämä vastausvaihtoehto olisi voinut jättää kyselylomakkeelta pois.

Seksuaalikasvatustuntia pitäessämme sekä kyselylomakkeita analysoidessamme meillä heräisi ajatus siitä, että Turvallisex-korttipeli olisi nykyisessä muodossaan tarkoitettu vanhemmille pelaajille, esimerkiksi toisen asteen opiskelijoille. Tällainen kuva meille muodostui siitä, että pelillä haettu keskustelevuus oli melko vähäistä ryhmien kesken. Saimme myös palautetta korttien liian pitkistä vastauksista, joka mielestämme viittaa siihen, että nyt kohderyhmänä ollut ikäryhmä kaipaisi hieman helpompia (esimerkiksi a/b/c-vaihtoehtovastaukset) pelikortteja. Palaute liian pitkistä vastauksista saattaa viitata myös sääntöjen ymmärtämättömyyteen. Tätä voisi parantaa vieläkin yksityiskohtaisemmalla ohjeistuksella ja painottamalla, ettei ole tarkoitus vastata sanasta sanaan samoin kuin kortin vastaus on.

Kokonaisuutena selviydyimme seksuaalikasvatustuntien toteuttamisesta hyvin. Koimme meille uudenlaisen tilanteen haastavana, jonka vuoksi tilanne tuntui jännittävältä. Mielestämme selvisimme tästäkin huolimatta melko hyvin tunnin pitämisestä. Osasimme mielestämme mukavasti vastata oppilaiden kysymyksiin ja muuttaa tunnin kulkua "len-

nossa”. Koimme tauolla saatujen palautteiden perusteella tehdyt muutokset onnistuneina, sillä nämä muutokset selkiyttivät tunnin kulkua sekä lisäsivät vuorovaikutusta meidän ja oppilaiden välillä. Oli mukavaa, että saimme palautetta tuntien jälkeen mukana olleilta ammattilaisilta.

Mielestämme kortteja voisi vielä kehittää siten, että samat kortit toimisivat eri ikäryhmille. Mieleemme nousi ajatus esimerkiksi korttien muuttamisesta siten, että alakoulussa vastauksina toimisivat esimerkiksi kuvat, yläkoulussa vastausvaihtoehdot ja toisen asteen koulutuksessa nämä nyt testatut kortit, jotka pyrkivät keskustelevuuteen. Mielestämme myös korttien tekstit olivat melko virallisia, eivätkä välttämättä sulaudu nuorten maailmaan. Korttien mahdollisessa jatkokehittämisessä voisi kiinnittää huomiota tähän seikkaan.

Olisi hienoa, jos Turvallisex-pelikorttien käyttö tulisi osaksi kansallista terveystiedon opetusta ja nuorten seksuaalikasvatusta. Jo nyt kortit on käännetty englanniksi, jolloin niiden kansainvälinenkin käyttö mahdollistuu. Olisi myös hienoa jos tulevaisuudessa Turvallisex-pelikortteja käytettäisiin opetuksen osana terveystiedon lisäksi esimerkiksi kuvaamataidon, äidinkielen tai matematiikan opetuksessa. Mielestämme korteilla on suuri muunneltavuus eri oppiaineiden käyttöön. Korttipelin käytettävyys on myös suuri, sillä se ei ole sidottu mihinkään paikkaan tai tilanteeseen.

Tutkimusaineiston keruu, käsittely ja johdonmukainen arkistointi liittyvät olennaisesti tiedon luotettavuuteen ja tarkistettavuuteen. Tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja tutkimuksesta aiheutuvan vahingon välttäminen korostavat tutkittavan ihmisarvoa. Hyvän tieteellisen käytännön tunnuspiirteitä ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät sekä yksityiskohtaisesti suunniteltu, toteutettu ja raportoitu tutkimus. (Kuula 2011: 24, 34–35.) Tutkimusaineiston johdonmukainen keruu lisää opinnäytetyömme luottavuutta. Opinnäytetyössämme kunnioitamme käyttämiemme lähteiden tekijöitä noudattaen Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjallisuuden ohjeita. Opinnäytetyössämme lähteinä käytimme tutkimuksia ja asiantuntijoiden julkaisuja. Lähteitä haettiin tietokannoista sekä manuaalisesti. Kyselylomakkeiden avulla saatu aineistomme on kerätty anonymisti, eikä vastaaja henkilöllisyyttä voida tunnistaa. Kunnioitimme tutkittavien itsemääräämisoikeutta. Aineiston analysoinnissa olimme rehellisiä, huolelli-

sia ja tarkkoja. Keräämämme aineisto on luottamuksellista ja sen säilytys toteutetaan asianmukaisesti. Aineisto ei ole opinnäytetyön tekijöiden ja ohjaajien lisäksi muiden saatavilla. Suppea otos vaikuttaa opinnäytetyömme luotettavuuteen. Seksuaalikasvatustunneille osallistunut ja kyselyyn vastannut joukko oli hyvin pieni, 37 henkilöä. Saamamme tulokset eivät siis ole yleistettävissä, vaan ne ovat hyvin suuntaa antavia.

Opinnäytetyömme julkaistiin Väestöliiton Nuorten seksuaaliterveysverkoston verkostotapaamisessa Metropolia ammattikorkeakoulun Tukholmankadun toimipisteessä 7.2.2012. Pidimme tapaamisessa 10 minuutin esityksen opinnäytetyöhömmme liittyen. Esityksessä kerroimme aiheestamme sekä käsittelimme kyselymme alustavia tuloksia.

Lähteet

Ahonen, Riitta 2006. Turvataitokasvatus vahvistaa lapsen omia voimia. Lastentarha 1. 60–61.

Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti. <<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=ajatuksen-omantunnon-ja-uskonnon-vapaus>>. Luettu 31.10.2011.

Apter, Dan – Väisälä, Leena – Kaimola, Kari (toim.). Seksuaalisuus. Duodecim: Helsinki 2006. Raisa Cacciatore: Lasten ja nuorten seksuaalisuus.

Convention on the Rights of the Child. Unicef 2011. Verkkodokumentti. <<http://www.unicef.org/crc/>>. Luettu 24.11.2011.

Eikö se kuulu kenellekään? Rohkene kohdata seksuaalisesti kaltoinkohdeltu nuori 2009. Brusila, Pirkko – Hyvärinen, Salla – Kallio, Maaret – Porras, Kirsi – Sandeberg, Tarja. Helsinki: Väestöliitto.

Ellonen, Noora – Kääriäinen, Juha – Salmi Venla – Sariola Heikki 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset – tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71. Tampere: Juvens print.

- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tammi.
- Kontula, Osmo – Meriläinen, Henna 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Kosunen, Elise – Ritamo, Maija (toim.). Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen 2004. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.
- Kouluterveys 2010. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Kouluterveys 2010 -kyselyn taulukot. Seksuaaliterveys. Verkkodokumentti.
<<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2010/index.htm>>. Luettu 21.11.2011.
- Kouluterveys 2011. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Valtakunnalliset tulokset vuosina 2000/2001 - 2010/2011. Seksuaaliterveys. Verkkodokumentti.
<<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/aiheittain2011.htm>>. Luettu 1.12.2011. Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Bookwell Oy: Tampere.
- Laiho, Mari (toim.). Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat – moniammatillinen yhteistyö 2007. Forssa: Pelastakaa lapsen ry.
- Lajunen, Kaija - Andell, Minna – Jalava, Leena – Kempainen, Kaija – Pakkanen, Marjo – Ylenius-Lehtonen, Mirja 2009. Turvataitoja lapsille. Turvataitokasvatuksen oppimateriaali: Gummerus.
- Larkkonen, Merja 2004. Ovi lukkoon ja soitto iskälle. Jyväskylän kaupungin tiedotuslehti 3. 4–5.
- Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. Pelastakaa lapset ry ja Helsingin virtuaalinen lähipoliisiryhmä 2011. Verkkodokumentti.
<<http://pelastakaalapsset-fi-bin.directo.fi/@Bin/d639e63615b4df5db4a9e743a82de4fe/1316419902/application/pdf/532611/Lasten%20kokema%20seksuaalinen%20h%C3%A4irint%C3%A42011.pdf>>. Luettu 19.9.2011.
- Liinamo, Arja – Nikula, Anne – Pietiläinen, Sirkka – Tervo, Pirjo – Leikko, Riitta (2011). Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa 2009–2012. Power Point –esitys. Luettu
- Mielipiteen ja sanavapaus. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=mielipiteen-ja-sanavapaus>>. Luettu 31.10.2011.
- Mikä on rikos? Lapin nuorten tieto- ja neuvontapalvelu 2011. Verkkodokumentti.
<http://www.lanuti.fi/Suomeksi/Tietopalvelut/Oikeudet/Mika_on_rikos.iw3>. Luettu 1.12.2011.

- Mitä ihmisoikeudet sisältävät? Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=mita-ne-sisaltavat>>. Luettu 31.10.2011.
- Nuorten seksuaalioikeudet. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti.
<<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>>. Luettu 31.10.2011.
- Näremaa-Perälä, Hanna 2009. Erityisopettajat pohtivat turvataitoja. Opettaja 18–19. 37.
- Oikeus kehitykseen. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=oikeus-kehitykseen>>. Luettu 31.10.2011.
- Oikeus osallistua. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=oikeus-osallistua>>. Luettu 31.10.2011.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus 2004. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus>. Luettu 21.11.2011.
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Verkkodokumentti.
<http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus>. Luettu 17.11.2011.
- Rikoslaki 19.12.1889/39 20 luku seksuaalirikoksista 6 § lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>>. Luettu 12.3.2012.
- Rouvinen-Wilenius, Päivi 2008. Tavoitteena hyvä ja hyödyllinen terveysaineisto – Kriteeristö aineiston tuotannon ja arvioinnin tueksi. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Verkkodokumentti.
<http://www.tekry.fi/web/pdf/publications/2008/2008_003.pdf>. Luettu 19.10.2011.
- Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Suuntaviivat poliittisille päättäjille opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetuotoimisto, BZgA, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2010.
- Seksuaalikasvatus. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/seksuaalisuus_ja_seurustelu/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/>. Luettu 3.11.2011.
- Seksuaalinen kaltoinkohtelu. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti.
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalinen_kaltoinkohtelu/>. Luettu 1.12.2011.

- Seksuaaliterveyslinkki. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti
<<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaaliterveyslinkki/>>. Luettu 26.10.2011.
- Seurustelu on kaikilla erilaista. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti.
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/kaverit_ja_seurustelu/seurustelu/aloitteen_tekeminen/>. Luettu 24.11.2011.
- Sexual health. WHO 2011. Verkkodokumentti.
<http://www.who.int/topics/sexual_health/en/>. Luettu 24.11.2011.
- Suojele minua kaikelta. Tietoa internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön lasten kanssa ja heidän hyväkseen toimiville ammattilaisille.
- Syrjinnän kieltä. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=syrjinnan-kielto>>. Luettu 31.10.2011.
- Söderholm, Annlis – Halila, Ritva – Kivitiie-Kallio, Satu – Mertsola, Jussi – Niemi, Sirkku (toim.). Lapsen kaltoinkohtelu 2004. Helsinki: Duodecim.
- Tarkoma, Elise – Vuorijärvi, Aino 2010. Ammattisuomen käsikirja. WSOYpro: Helsinki.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Kouluterveyskysely. Verkkodokumentti. Päivitetty 28.9.2011.
<<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/aiheittain2011.htm>>. Luettu 13.12.2011.
- Turnbull, Triage - van Schaik, Paul – van Wersch, Anna 2010. Adolescents' preferences regarding sex education and relationship education. Health education journal. 69 (3): 277–286.
- Valkama, Sirpa – Lajunen, Kaija 2010. Turvataidoista tukea nuorille. Turvataidosta tukea nuorille. Verkkodokumentti.
<http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/ajankohtaista/koulutukset/seksuaaliterveysseminaari/turvataidot>. Luettu 3.10.2011.
- Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta 1435/2001. Annettu Helsingissä 20.12.2001.
- Vilka, Hanna – Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- World Health Organization. 2002. Defining sexual health – Report of a technical consultation on sexual health 28–31 January 2002, Geneva. Verkkodokumentti.
<http://www.who.int/reproductivehealth/topics/gender_rights/defining_sexual_health.pdf>. Luettu 19.3.2012.

Väestöliitto. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006. Verkkodokumentti.
<<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/3aaae55545c5bfc1fd2aefdfb69d6040/1323765279/application/pdf/263806/Sekstervpolohjelma.pdf>>. Luettu 13.12.2011.

Väestöliitto. Väestöliitto 2012. Verkkodokumentti.
<<http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/>> Luettu 12.3.2012.

Yksityis- ja perhe-elämän suoja. Ihmisoikeudet.net 2010. Verkkodokumentti.
<<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=oikeus-yksityis-ja-perhe-elaman-suojaan>>. Luettu 31.10.2011.

Terveysaineistojen arviointistandardit

Terveystietämisen näkökulmien esittäminen	Aineiston sopivuus kohderyhmälle	Esitystapa, joka tukee tavoitteita
<p>Standardi 1. Aineistolla on selkeä ja konkreettinen terveys- / hyvinvointitavoite. Eli aineisto tarjoaa mahdollisuuksia ja vahvistaa terveyttä tukevia voimavaroja. Aineistolla pyritään oikeudenmukaisuuteen, avoimuuteen, ihmisarvon kunnioittamiseen, rehellisyyteen ja yhteiskunnalliseen vastuuseen. Aineisto tarjoaa mahdollisuuden tehdä terveyttä edistäviä valintoja.</p>	<p>Standardi 5. Aineisto palvelee käyttäjäryhmän tarpeita. Eli aineisto on rakennettu havainnollisesti hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä. Aineisto on rakennettu kohderyhmän kulttuuriset piirteet, tiedontaso, arvot, normit ja kieli huomioiden. Aineistossa asiat on esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti sekä aineisto vahvistaa samaistumista terveyttä tuottavaan tilanteeseen, ratkaisuihin tai henkilöön.</p>	<p>Standardi 7. Aineistossa on huomioitu julkaisumuodon, aineistomuodon ja sisällön edellyttämät vaatimukset. Eli aineiston tekniset vaatimukset soveltuvat kohderyhmälle. Sivusto toimii eritasoisilla ohjelmistoilla, laitteilla, nettiyhteydellä sekä aineistossa on esillä käytetty lähdemateriaali ja asiantuntijoiden tiedot.</p>
<p>Standardi 2. Aineisto välittää tietoa terveyden taustatekijöistä. Eli terveyden taustatekijöinä aineistossa ovat fyysiset, psykososiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset ja ympäristölliset sekä elintapoihin liittyvät tekijät.</p>	<p>Standardi 6. Aineisto herättää mielenkiinnon ja luottamusta sekä luo hyvän tunnelman. Eli aineiston laadinnassa on käytetty terveyden edistämisen asiantuntijoita. Aineistossa on ajantasaista, näyttöön perustuvaa ja perusteltua tietoa sekä aineistossa on kohderyhmää kiinnostavia virikkeitä.</p>	
<p>Standardi 3. Aineisto antaa tietoa keinoista, joilla saadaan elämänoloissa ja käyttäytymisessä muutoksia. Eli aineisto motivoi, kannustaa, antaa malleja ja keinoja sekä ehdotuksia osallisuuteen.</p>		
<p>Standardi 4. Aineisto on voimaannuttava ja motivoi yksilöitä tai ryhmiä terveyden kannalta myönteisiin päätöksiin. Eli aineisto vahvistaa tunnetta, että pystyy hallitsemaan tilanteen ja löytää ratkaisuja. Aineisto sisältää vuorovaikutteisia kysymyksiä, väittämiä tai muita sellaisia sekä antaa perustan omien voimavarojen käyttöönotolle ja tarjoaa mahdollisuuden lisälähteille.</p>		

Turvallisex-pelikortit

Pohтикаa ryhmässä:

Onko kyseessä seksuaalinen kaltoinkohtelu, jos aikuinen ostaa alaikäiseltä seksuaalisia tekoja?

Vastaus:

Kyllä. Vastuu kaupankäynnistä on aina aikuisella, vaikka nuori kokisi hyötynsä siitä rahallisesti. Seksuaalisten tekojen ostaminen on lain mukaan rikos.

Pohтикаa ryhmässä:

Mitä eroa on seksuaalisuudella ja seksillä?

Vastaus:

Seksuaalisuus on jokaiselle kuuluva ominaisuus. Se ei ole tekemistä vaan enemmänkin olemista siihen liittyv esim. tunteet, harkinta, vielit, halu ja itsetunto. Seksi on toimintaa, joka tähtää hyvän olon tunteeseen ja mielihyvään.

Kysymys:

TOTTA VAI TARUA?
Seksuaalinen kaltoinkohtelu voi olla jotain tai kaikkia näistä:

Vastaus:

Uhkailua, kiristystä, viettelyä, lahjomista, yhdyntään, suufeluun tai kosketteluun pakottamista. Myös seksin liittyvien asioiden katsomaan pakottaminen on seksuaalista kaltoinkohtelua.

Sanaseilyty:

Suojaikäraja

Vastaus:

Suojaikärajalla tarkoitetaan sitä, ettei kukaan saa ryhtyä seksuaaliseen suhteeseen alle 16 -vuotiaan lapsen kanssa. Poikkeuksena on iältään toisiaan lähellä olevien nuorten seurustelusuhteet.

Pohhtikaa ryhmässä:

Mitä ovat nuorten seksuaalioikeudet?

Vastaus:

Seksuaalioikeuksia ovat esimerkiksi: oikeus nauttia seksuaalisuudesta, oikeus saada tietoa ja opetusta seksuaalisuudesta, oikeus suojella itseä uhkaavissa tilanteissa, oikeutta saada seksuaaliterveyspalveluja.

Kysymys:

Miksi seksuaalioikeudet on laadittu?

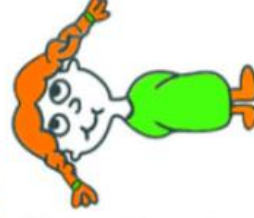

Vastaus:

Seksuaalioikeudet on laadittu siksi, että kaikilla nuorilla olisi samat oikeudet sukupuolesta, ihonväristä, seksuaalisesta suuntautumisesta tai terveydentilasta riippumatta.

Tarina:

Seurustelukumppanit ovat yhdessä sopineet harrastavansa seksiä. Riisuutuessa toiselle tuleekin olo, ettei olekaan valmis. Voiko tässä vaiheessa vielä peräntyä?

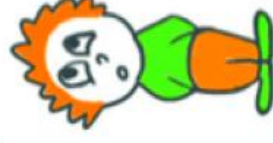

Vastaus:

Aina voi peräntyä, jos ei koe olevansa valmis tilanteeseen. Aina on parempi peräntyä, kuin tehdä vastoin omaa tahtoaan.

Pohhtikaa ryhmässä:

Millaiset asiat ovat tärkeitä seurustelusuhhteessa?

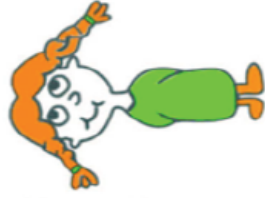

Vastaus:

Seurustelu vaatii yhteiset pelisäännöt. Seurustelu on yhdessä oppimista, kokeilemista ja kokemista. Tärkeää on luottamus, tunteiden osoittaminen ja riitojen sopiminen.

Pohitkaa ryhmässä:

Ystäväsi kertoo tulleensa raiskauksen yrityksen kohteeksi.
Miten tilanteessa tulisi toimia?

Vastaus:

Raiskaus ja sen yritys ovat laissa rangaistavia tekoja. Tällaisessa tilanteessa tulee asiasta kertoa luotettavalle aikuiselle, joka voi auttaa asian eteenpäin viemisessä.

Pohitkaa ryhmässä:

Saako seurustelukumppani painostaa seksiä, jos itse ei ole ihan varma?

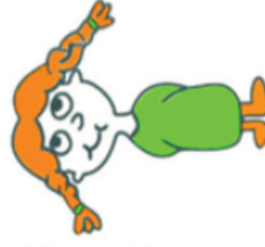

Vastaus:

Seksiin ei saa koskaan painostaa, vaan siihen pitää molempien osapuolten olla valmiita. Turvalliseen seurusteluun ei kuulu painostaminen vaan yhdessä asioista päättäminen.

Kysymys:

Mistä tietää olevansa valmis seurusteluun?

Vastaus:

Jokainen tietää itse milloin on valmis seurusteluun toisen kanssa. Seurustelu on erilaista eri ihmisten kesken eikä siihen välittämättä kuulu seksiä.

Pohitkaa ryhmässä:

Mitä ovat turvataidot?

Vastaus:

Turvataidoilla tarkoitetaan uskallusta sanoa Ei! –silloin, kun se itsestä tuntuu siltä. Turvataitojen avulla suojataan omaa itseä uhkaavissa tai epämiellyttävissä tilanteissa.

Kysymys:

Missä seksuaalista kaltoinkohtelua voi tapahtua?

Vastaus:

Seksuaalista kaltoinkohtelua voi tapahtua esimerkiksi Internetissä, kotona tai puistossa. Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei aina sisällä uhriin ja tekijän fyysisistä tapaamista.

Pohitkaa ryhmässä:

Mitä hyötyä on turvataidoista?

Vastaus:

Turvataitojen avulla voidaan harjoitella varovaisuutta sekä uhkaavien tilanteiden tunnistamista. Turvataidot sisältävät omien ja toisten rajojen kunnioittamista ja suojaamista.

Pohitkaa ryhmässä:

Internetin käyttöön liittyy erilaisia riskejä. Millaisia esimerkiksi?

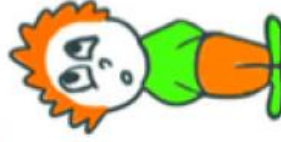

Vastaus:

Internetiin ladattuja tekstejä, kuvia tai videoita voi olla mahdollonta saada sieltä pois. Kannattaa olla tarkkana millaista materiaalia Internetissä jakaa.

Pohitkaa ryhmässä:

Millaisia riskejä liittyy uusien ihmisten tapaamiseen Internetissä?

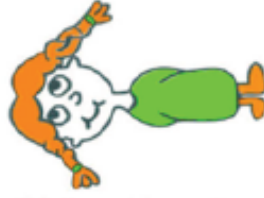

Vastaus:

Internetissä on helppo hujata. Ihmiset eivät aina esiinny Internetissä omana itsenään. Kannattaa siis tarkkaan harkita kenelle kerroo arkaluontoisia asioita Internetin kautta.

Kysymys:

Kuka voi olla sellainen henkilö, joka täyttää seksuaalinen kaltoinkohtelijan määritelmän?

Vastaus:

Kuka vaan. Naapuri, sukulainen, tuttu, tuntematon, kaveri, seurustelukumppani....lästä tai sukupuolesta riippumatta.

Kysymys:

Kenen vastuulla seksuaalinen kaltoinkohtelu on?

Vastaus:

Vastuu toisen seksuaalisesta kaltoinkohtelusta on aina tekijällä. Lapsi tai nuori ei koskaan ole syylinen. Uhriksi joutuneen tulee kertoa tapahtuneesta luotettavalle aikuiselle.

Kysymys:

Kuka voi joutua seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi?

Vastaus:

Kuka vaan. Seksuaalisen kaltoinkohtelun uhriksi voi joutua kuka vaan, iästä tai sukupuolesta riippumatta.

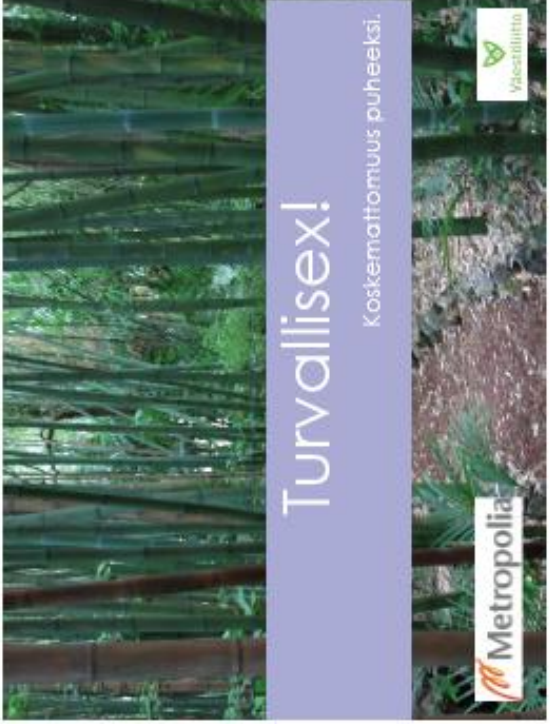
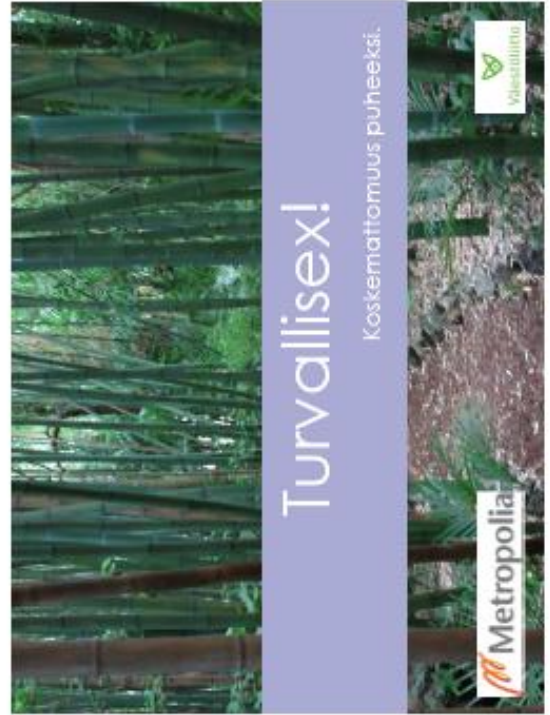
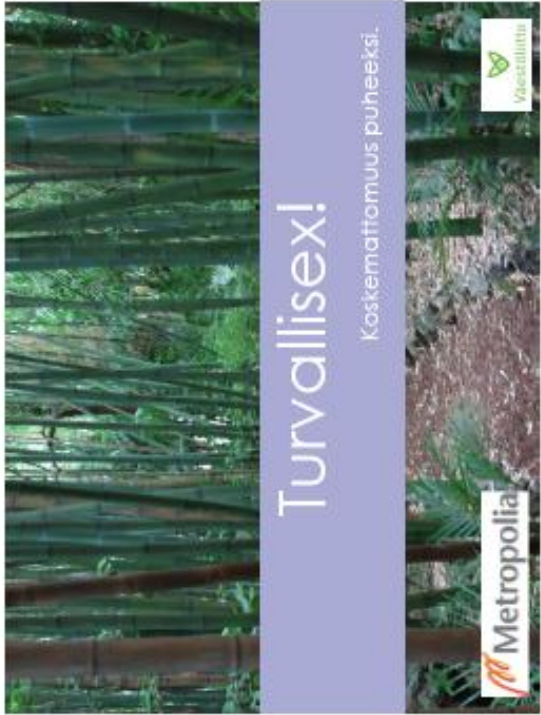
Pohdikkaa ryhmässä:

Mitä seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa?

Vastaus:

Seksuaalinen kaltoinkohtelu tarkoittaa kaikkea seksuaalista puhetta tai toimintaa, joka tapahtuu vasten omaa tahtoa ja loukkaa henkisesti tai fyysisesti.

Turvallisex-korttipelin peliohjeet

Turvallisex-pelikortit on suunniteltu 7.–9. luokkalaisille opetuskäyttöön. Kortteja voi käyttää opetuksen ohella keskustelun herättäjinä tai oppilaat voi ohjata pelaamaan peliä pienryhmissä tai pareittain. Peli on suunniteltu niin, ettei se vie oppitunnista turhan paljon aikaa ja aikaa jäisi myös mahdolliselle keskustelulle. Korttien tarkoitus on antaa nuorille tietoa turvataitoihin, seurusteluun ja seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvissä asioissa. Pelikorttien pelaamisen yhteydessä seksuaalikasvattaja voi tutustuttaa nuoret seksuaalioikeuksiin ja antaa myös tietoa seksuaalisesta kaltoinkohtelusta sekä turvataidoista. Peli sopii erinomaisesti esimerkiksi terveystiedon- tai seksuaalikasvatus tunnille.

Säännöt

Oppilaat jaetaan pienryhmiin, niin että jokainen ryhmä saa yhden korttipinon. Jokainen ryhmäläinen nostaa vuorollaan kortin korttipinosta ja lukee muille ryhmäläisille ääneen siinä olevan kysymyksen. Kortin ääneen lukenut ryhmäläinen antaa pisteen eli kortin sille, joka ratkaisee kortin kysymyksen kysyjän arvi- on mukaan oikein tai lähimmäs oikeaa. Korteissa lukee oikea vastaus sekä pieni tietoisku asiasta.

Pelikortteja on yhteensä 20 kpl. Kortit on jaettu kahteen kategoriaan: pohtikaa ryhmässä ja muut. Pohtikaa ryhmässä -korttien ideana on, ettei kukaan saa niistä pisteitä vaan ne asetetaan aina käsittelyn jälkeen pöydälle. Peli loppuu, kun kaikki pohtikaa ryhmässä kortit - on käyty läpi.

Pohtikaa ryhmässä – kortit 11 kpl: Kortissa lukee kysymys, uskomus tai väite. Tarkoituksena on herättää keskustelua ryhmän kesken. Kortti sisältää tietoiskun.

Peruskysymykset 7 kpl: Kortissa lukee kysymys ja oikea vastaus.

Sanaselitys 1 kpl: Kortissa lukee sana, joka selitetään muulle ryhmälle. Kortissa lukee oikea vastaus myös selittäjän tueksi.

Tarina 1 kpl: Kortissa lukee pieni tarina ja siihen liittyvä kysymys sekä oikea vastaus.

VIIHDYTTÄVÄÄ JA OPETTAVAISTA PELITUOKIOTA!

Seksuaalikasvatustunnin tuntirunko

Koskemattomuus puheeksi – seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi

Koskemattomuus puheeksi seksuaalikasvatustunnin tuntirunko

Peltolan koulu, Vantaa 16.1.2012, 7-luokka klo 8.15–9.45 sekä 8-luokka klo 10.15–11.45

ESITTELY:

Anri: - Itsemme esittely, Metropolia ammattikorkeakoulu. Opintoihin kuuluu opinnäytetyö, meidän työ nimeltään "Koskemattomuus puheeksi – seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi".

Sanna: Yhteistyökumppanina opinnäytetyössämme toimii Väestöliitto. Väestöliitosta meidän yhteyshenkilönä toimii Kirsi Porras (joka on myös tänään paikalla). Kirsi toimii Väestöliiton seksuaaliterveysklinikalla Nuorten seksuaaliterveyden osaamiskeskuksessa erityistason seksuaaliterapeuttina. Eli hänelle tänään käsiteltävät aiheet ovat erittäin tuttuja.

A: Toisena yhteistyötahona meidän opinnäytetyössämme toimii Peltolan koulu sekä täällä terveydenhoitaja Päivi Viro sekä terveystiedonopettaja Elina Kojo. Mukana tällä tunnilla on myös opinnäytetyömme ohjaaja Riitta Leikko Metropolia ammattikorkeakoulusta.

S: Hankkeen esittely: osa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamaa Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2011 -projektia. Hankkeen tavoitteena selvittää nuorten kokemuksia ja mielipiteitä seksuaaliterveyspalveluiden laadusta.

A: Miksi olemme täällä nyt: me olemme täällä pitämässä teille seksuaalisuuteen ja turvataitoihin liittyvää tuntia. Hankkeessa on aiemmin tehty Turvallisex-korttipeli, jota myös tänään pelataan.

Varattu aika: esittely 8.15–8.25, eli noin 10 minuuttia.

DIA I TURVATAIDOT:

A: Mitä turvataidot teistä ovat? Mitä teille tulee mieleen sanasta turvataidot? (Otsikko diasta näkyy). Kaikki hyviä/me laitoimme tällaisia ja kuten kuvistakin näkyy, turvataitoja tarvitaan monessa tilanteessa.

S: Keskitymme: seksuaalisuus ja oman tahdon ja omien rajojen tunteminen ja ilmaiseminen. Taitoa pitää huolta itsestä ja toimia itseä suojelevalla tavalla erilaisissa tilanteissa.

A: Turvaohjeet, joiden mukaan tulisi toimia uhkaavassa tilanteessa: sano ei, lähde pois, kerro luotettavalle aikuiselle.

S: Turvataidot ovat toimintamalleja, joiden avulla pyritään ennaltaehkäisemään riskialttiiden tilanteiden syntymistä ja esimerkiksi seksuaalista kaltoinkohtelua.

A: Ei ole tarkoitus luoda kuvaa turvattomasta maailmasta, vaan opettaa, että suurin osa aikuisista on turvallisia ja heihin voi luottaa

S: Jos jostakin kosketuksesta ei pidä, täytyy rohkeasti sanoa ei. Seurustelusuhhteessa on hyvä tietää, että kiihkeässäkin tilanteessa on aina mahdollisuus perääntyä, jos tuntuu ettei vielä ole valmis intiimiin kanssakäymiseen.

DIA II SEKSUAALISUUS:

A: Mitä seksuaalisuus tuo teille mieleen? Kaikki hyviä, me ollaan kerätty tänne tällaisia sanoja...

S: Henkilökohtainen ominaisuus, liittyy persoonallisuuteen, ei tarkoita vain seksiä, mutta seksi on yksi seksuaalisuuden ilmentämismuoto, seksuaalikehitys rakentuu pikku hiljaa.

A: Kaikilla on seksuaalioikeudet: oikeus nauttia seksuaalisuudesta, oikeus tietoon seksuaalisuudesta ja oikeus sekä velvollisuus pitää oma keho turvassa.

DIA III KALTOINKOHTELU:

S: Mitä kaltoinkohtelu teidän mielestänne voisi olla? Kaltoinkohtelu tarkoittaa itsemääräämisoikeuden loukkauksia, jotka eivät välttämättä ole rikoksia. Olemme tähän keränneet asioita jotka liittyvät kaltoinkohteluun...

A: Kaltoinkohtelua ovat esimerkiksi homottelu ja huorittelu, "lääppiminen" ja töniminen. Kaltoinkohtelu voi tapahtua missä tahansa, se ei siis edellytä uhrin ja tekijän fy-

sistä kohtaamista. Kaltoinkohtelija voi olla kuka tahansa. Seksuaalinen kaltoinkohtelu on yksi kaltoinkohtelun muoto, joka loukkaa henkisesti tai fyysisesti seksuaalisuutta.

S: Kuten kuvista näkyy kaltoinkohtelutilanteissa tulisi noudattaa, ensimmäisen dian turvaohjeita.. Sano ei, lähde pois, kerro luotettavalle aikuiselle. (Väestöliiton turvaohje -korttien jako). Muistakaa että, yksin ei tarvitse jäädä.

Varattu aika: teoriaosuus 8.25–8.40, eli noin 15min.

PELIN SÄÄNNÖT:

S: Nyt pelataan Turvallisex peliä. (7lk: 21 oppilasta/ 3x 5hlö, 1x 6hlö; 8lk: 20 oppilasta/ 5 x 4hlö)

A: Korttipelipaketti sisältää 20 kappaletta pelikortteja, joista 11kpl on "pohtikaa ryhmässä " kortteja ja 9kpl muita kortteja. Jokainen ryhmä saa oman korttipakan ja jokainen ryhmäläinen nostaa vuorollaan kortin korttipinosta ja lukee muille ryhmäläisille ääneen siinä olevan tehtävän/kysymyksen.

S: Ryhmä voi yhdessä sopia, miten vastausvuoron saa. Se ryhmäläinen, joka ratkaisee kortin tehtävän tai kysymyksen ensimmäisenä oikein tai kysyjän arvioin mukaan lähimmäs oikein, saa pisteen eli kysytty kortti jää hänelle. Korteissa lukee oikea vastaus sekä pieni tietoisuus asiasta. Tarkoituksena on, että näitä oikeita vastauksia käsitellään kunkin kortin kohdalla ryhmässä keskustellen.

A: Kortit on jaettu kahteen kategoriaan: pohtikaa ryhmässä ja muut. Pohtikaa ryhmässä -korttien ideana on, ettei kukaan saa niistä pisteitä vaan ne asetetaan aina käsitellyn jälkeen pöydälle. Peli loppuu, kun kaikki "pohtikaa ryhmässä" -kortit on käyty läpi. Se pelaaja jolla on eniten pisteitä eli kortteja edessään, voittaa pelin.

S: Voitte kysyä meiltä apua koko pelin ajan. (Jaetaan korttipakat)

Varattu aika: pelin säännöt+ pelaaminen 8.40–9.15, eli noin 35min.

PELIN PURKU:

A: Jäikö jollekin jotain kysyttävää/ epäselvyyksiä/ jotain mitä ei ymmärtänyt korteista?

S: Jos nyt ei tule mitään mieleen, muistakaa, että tällä tunnilla käsitellyistä asioista voi puhua myös kotona/ kavereiden kanssa/ vaikkapa esimerkiksi terveydenhoitajan kanssa. "Laitetaan tästä edestä tulemaan pino kortteja, ottakaa jokainen itsellenne kortti.

Kortissa on Väestöliiton ja teidän oman terveydenhoitajan yhteystiedot, heihin voi aina olla yhteydessä jos jokin asia tulee mieleen tai jäin mietityttämään.”

A: Mitä mieltä olitte korttipelistä?

Varattu aika: Pelin purku+lopetus 9.15–9.25, eli noin 10min.

TUNNIN PURKU JA LOPETUS:

S: Tällä tunnilla on käsitelty varmasti paljon uusia sekä myös tuttuja asioita. Onko teillä jäänyt nyt mieleen jotain mitä haluaisitte kysyä/kommentoida/kertoa tms. esimerkiksi tuntiin/korttipeliin liittyen. Nyt on ainutlaatuinen mahdollisuus hyödyntää esim. Kirsi Porrasta, joka tietää hyvin paljon aiheeseen liittyen.

Jos ryhmäläisillä ei ole kysyttävää tai kommentoitavaa korteista, voidaan tunnin loppuksi käsitellä seuraavia asioita:

A: ”Pohtikaa ryhmässä”: Mitä eroa on seksillä ja seksuaalisuudella. Mitä mieltä olette nyt, onko seksillä ja seksuaalisuudella eroa? -> ”Selkenikö asia”? Seksuaalisuus on ominaisuus ja osa persoonaa, seksi on toimintaa, johon liittyy ajatukset ja tunteet.

S: ”Voiko kundi kieltäytyä seksistä” Voiko teidän mielestä poikakin kieltäytyä seksistä vai onko kieltäytymisoikeus vain tytöillä? -> Mitä mieltä olette? Seksuaalioikeuksien mukaan ketään ei saa pakottaa tai esimerkiksi vaatia seksiä.

A: ”Kaverisi kertoo tullessa yritetyksi raiskata.. Lupasit olla kertomatta”.. Miten toimitaan? Miksi et kertoisi? Mitä voitat sillä, että et kerro? Mitä hyviä ja huonoja puolia kertomisella aikuiselle voisi olla? Tekijä on saatava siitä vastuuseen. Uhri tarvitsee apua ja tukea selviytyäkseen, sillä raiskaus on syvästi loukkaava ja hyvin pelottava kokemus.

S: Miten toimit nyt jos tulee mikä tahansa epämiellyttävä tilanne? sano ei, lähde pois, kerro luotettavalle aikuiselle

A: Nyt kun aihetta on käsitelty, turvataidot ovat tulleet tutuiksi, tuleeko mieleen jotakin muuta sanaa, jolla voitaisiin aiheesta puhua/käsitellä?

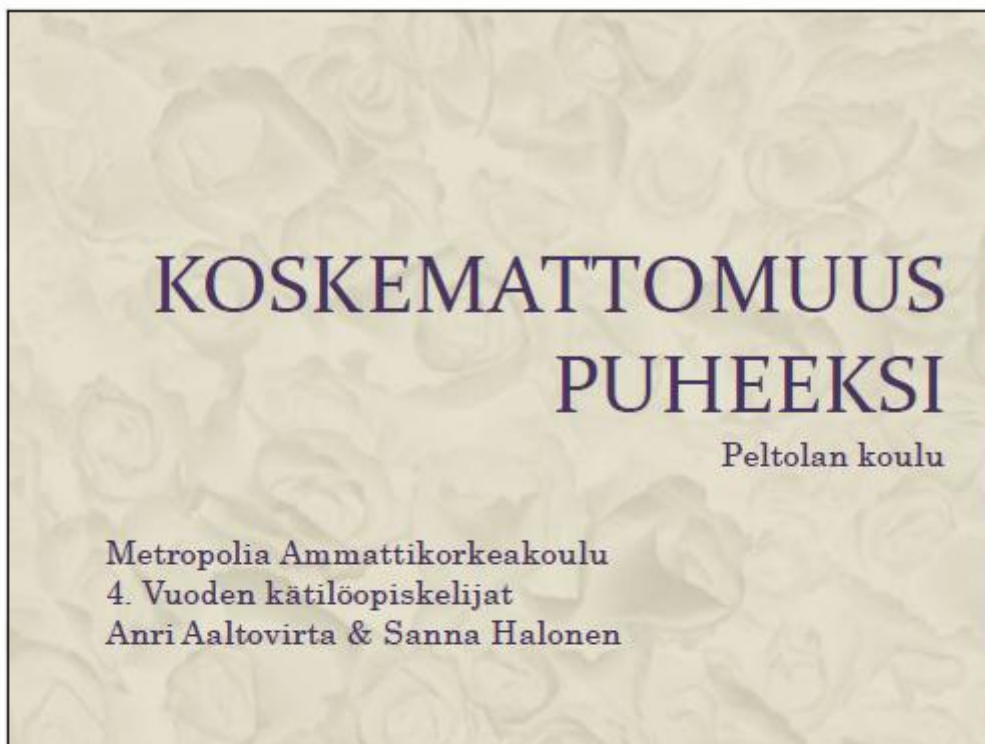
S: Asia jonka toivomme jäävän tunnista mieleen: olkaa positiivisia, vaikka muut ympärillä eivät olisikaan. Pitäkää itsestänne ja toisistanne hyvää huolta. (Väestöliiton yhteystietokorttien jako.)

Varattu aika: tunnin purku ja lopetus 9.35–9.45, eli noin 10min.

S: Haluaisimme myös kirjallista palautetta opinnäytetyötämme varten.

Varattu aika: palautteiden antaminen 9.25- 9.35, eli noin 10min.

Seksuaalikasvatustunnin diaesitys

LÄHTEET:

- ♣ Kokemattomuus puheeksi – Seksuaalikaavatusmateriaalin arviointi. Opinnäytetyö. Anni Aaltonvirta & Sanna Halonen. Metropolia Ammatikorkeakoulu 2012.
- ♣ http://www.lukenneturva.fi/gallery/main.php?g2_itemId=1481
- ♣ <http://www.yksityisopetusta.fi/lukennemerkit/>
- ♣ http://www.turvallisuuslehti.fi/etusivu_uutiset_3.htm
- ♣ <http://www.intersport.fi/groups/jaumlaukkieikko/suojat/56381496.html>
- ♣ http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/suomi_tarvitsee_huovaa_hulluutta_mista_sita_loytyy
- ♣ http://www.mtv3.fi/helmi/viikonvaihte/artikkeli.shtml/669793?viikonvaihte_vuohdetta_kolumnit
- ♣ http://www.verkkoopteekki.fi/product_info.php?cPath/95/products_id/39338
- ♣ <http://foxyways.blogspot.com/2011/07/positiivisuus-ei-ole.html>
- ♣ http://www.vau.fi/Mella-on-lapsi/Terveys/Sairaudet/Kaltainkohtelu_nostaa_verenpainetta/
- ♣ <http://paperwordcutouts.blogspot.com/2011/11/kaannan-selkani-talle-zivoissani.html>
- ♣ <http://www.mtv3.fi/helmi/kauneus/artikkeli.shtml/2011/12/1453055?podetko-ikakriisi-vastaa-kyseelyyn>
- ♣ http://www.ehow.com/how_8472908_tell_someone_deserve_happy.html

Kyselylomake

Turvallisex-pelikortit ja tuntikokonaisuus Peltolan koululla

Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä vastaajaa voida tunnistaa.
Vastaa kyselyyn ympyröimällä mielipidettäsi vastaava hymiö.

😊 kyllä, olen samaa mieltä 😐 en osaa sanoa ☹️ ei, olen eri mieltä

Kun olet valmis, palauta kyselylomake taitettuna opettajan pöydälle.
Kiitos vastauksestasi!

Taustatiedot:

Sukupuoli: Tyttö / Poika

Ikä: _____

Luokkatunnus: _____

Seksuaaliterveyden edistäminen

1. Turvallisex-pelikorttien pelaaminen vahvisti turvataitojani

😊 😐 ☹️

2. Pelikorttien pelaaminen lisäsi tietoa turvataidoista

😊 😐 ☹️

3. Pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita

😊 😐 ☹️

4. Pelissä esille tulleet turvataitoihin liittyvät teemat olivat ajankohtaisia

😊 😐 ☹️

5. Pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa minua tunnistamaan uhkaavia tilanteita

😊 😐 ☹️

6. Pelin pelaaminen kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymiseen

😊 😐 ☹️

7. Pelin pelaaminen auttoi minua huomaamaan tekijöitä, joiden avulla voin vaikuttaa omaan turvallisuuteeni

😊 😐 ☹️

8. Pelin pelaaminen vahvisti tunnetta, että pystyn hallitsemaan yllättäviä tilanteita

😊 😐 ☹️

Turvallisex-pelikorttien sopivuus kohderyhmälle

9. Peli soveltuu hyvin ikäryhmälleni

10. Peli vahvisti tietouttani turvataidoista

11. Sain pelin pelaamisen myötä hyvää ja tärkeää tietoa

12. Pelissä käsiteltiin minua kiinnostavia asioita

13. Turvataitojen käsitteleminen on tärkeää ja hyödyllistä

14. Peli soveltuu hyvin terveystiedon opetukseen

Turvallisex-pelikorttien ulkoasu

15. Tunnin alussa pidetty diaesitys auttoi minua ymmärtämään pelin sisältöä

16. Peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä

17. Peli oli selkeä ja johdonmukainen

18. Peliä voisi pelata monissa eri paikoissa

19. Pelin ulkoasu oli onnistunut

20. Pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti

21. Pidin siitä, että peliä pelattiin ryhmässä

Millä tavoin muuttaisit/kehittäisit korttipeliä?

Anna korttipelille arvosana asteikolla 4–10

4 **5** **6** **7** **8** **9** **10**

Ympyröi

Kun nyt lähdet luokan ovesta ulos, oletko..

Taulukoidut tulokset

		7 lk		χ^2	8 lk		χ^2
		tyttö	poika		tyttö	poika	
Turvallisex - pelikorttien pelaaminen vahvisti turvataitojani	ei, olen eri mieltä	4 (44%)	4 (44%)	$\chi^2=$ 0,000 df=1 p=1	0 (0%)	2 (20%)	$\chi^2=$ 3,105 df=2 p=0,281
	en osaa sanoa	5 (55%)	5 (55%)		5 (83%)	4 (40%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	0 (0%)	0 (0%)		1 (17%)	4 (40%)	
Pelikorttien pelaaminen lisäsi tietoani turvataidoista	ei, olen eri mieltä	3 (33%)	4 (44%)	$\chi^2=$ 1,010 df=2 p=0,712	0 (0%)	2 (20%)	$\chi^2=$ 1,778 df=2 p=0,51
	en osaa sanoa	2 (22%)	3 (33%)		4 (67%)	4 (40%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	4 (44%)	2 (22%)		2 (33%)	4 (40%)	
Pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita	ei, olen eri mieltä	3 (38%)	1 (11%)	$\chi^2=$ 1,647 df=2 p=0,574	0 (0%)	1 (10%)	$\chi^2=$ 4,185 df=2 p=0,125
	en osaa sanoa	2 (25%)	3 (33%)		2 (33%)	0 (0%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (38%)	5 (56%)		4 (67%)	9 (90%)	
Pelissä esille tulleet turvataitoihin liittyvät teemat olivat ajankohtaisia	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	0 (0%)	$\chi^2=$ 3,891 df=2 p=0,158	2 (40%)	1 (10%)	$\chi^2=$ 2,743 df=2 p=0,394
	en osaa sanoa	6 (67%)	5 (56%)		2 (40%)	3 (30%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	1 (11%)	4 (44%)		1 (20%)	6 (60%)	
Pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa minua tunnistamaa n uhkaavia tilanteita	ei, olen eri mieltä	4 (44%)	1 (13%)	$\chi^2=$ 5,092 df=2 p=0,11	0 (0%)	2 (20%)	$\chi^2=$ 2,347 df=2 p=0,386
	en osaa sanoa	1 (11%)	5 (63%)		3 (50%)	2 (20%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	4 (44%)	2 (25%)		3 (50%)	6 (60%)	
Pelin pelaaminen kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymise en	ei, olen eri mieltä	4 (44%)	1 (11%)	$\chi^2=$ 4,000 df=2 p=0,179	1 (17%)	1 (11%)	$\chi^2=$ 1,250 df=2 p=0,776
	en osaa sanoa	2 (22%)	6 (67%)		1 (17%)	4 (44%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (33%)	2 (22%)		4 (67%)	4 (44%)	
Pelin pelaaminen auttoi minua huomaamaa n tekijöitä, joiden avulla voin vaikuttaa omaan	ei, olen eri mieltä	3 (33%)	1 (11%)	$\chi^2=$ 4,091 df=2 p=0,186	0 (0%)	2 (22%)	$\chi^2=$ 1,667 df=2 p=0,636
	en osaa sanoa	6 (67%)	5 (56%)		2 (33%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	0 (0%)	3 (33%)		4 (67%)	4 (44%)	
Pelin pelaaminen vahvisti tunnetta, että pystyn hallitsemaan yllättäviä tilanteita	ei, olen eri mieltä	1 (11%)	1 (11%)	$\chi^2=$ 6,349 df=2 p=0,05	0 (0%)	2 (22%)	$\chi^2=$ 2,302 df=2 p=0,483
	en osaa sanoa	7 (78%)	2 (22%)		4 (67%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	1 (11%)	6 (67%)		2 (33%)	4 (44%)	

		7 lk		χ^2	8 lk		χ^2
		tyttö	poika		tyttö	poika	
Peli soveltuu hyvin ikäryhmälleni	ei, olen eri mieltä	1 (11%)	0 (0%)	$\chi^2=5,778$ df=2 p=0,057	3 (50%)	2 (22%)	$\chi^2=2,361$ df=2 p=0,421
	en osaa sanoa	6 (67%)	2 (22%)		2 (33%)	2 (22%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	7 (78%)		1 (17%)	5 (56%)	
Peli vahvisti tietouttani turvataidoista	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	1 (11%)	$\chi^2=0,553$ df= 2 p= 1	0 (0%)	3 (33%)	$\chi^2=5,714$ df= 2 p= 0,105
	en osaa sanoa	5 (56%)	5 (56%)		4 (67%)	1 (11%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	3 (33%)		2 (33%)	5 (56%)	
Sain pelin pelaamisen myötä hyvää ja tärkeää tietoa	ei, olen eri mieltä	1 (13%)	1 (11%)	$\chi^2=3,620$ df= 2 p= 0,205	0 (0%)	1 (13%)	$\chi^2=0,933$ df= 2 p= 1
	en osaa sanoa	6 (75%)	3 (33%)		4 (67%)	4 (50%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	1 (13%)	5 (56%)		2 (33%)	3 (38%)	
Pelissä käsiteltiin minua kiinnostavia asioita	ei, olen eri mieltä	5 (56%)	2 (22%)	$\chi^2=2,286$ df= 2 p= 0,456	2 (33%)	2 (29%)	$\chi^2=2,078$ df= 2 p= 0,592
	en osaa sanoa	3 (33%)	6 (67%)		4 (67%)	3 (43%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	1 (11%)	1 (11%)		0 (0%)	2 (29%)	
Turvataitojen käsittelemine n on tärkeää ja hyödyllistä	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	1 (11%)	$\chi^2=0,976$ df= 2 p= 0,698	0 (0%)	1 (11%)	$\chi^2=0,726$ df= 2 p= 1
	en osaa sanoa	4 (44%)	3 (33%)		2 (40%)	4 (44%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (33%)	5 (56%)		3 (60%)	4 (44%)	
Peli soveltuu hyvin terveystiedon opetukseen	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	0 (0%)	$\chi^2=2,254$ df=2 p=0,637	0 (0%)	1 (11%)	$\chi^2=1,111$ df=2 p=0,776
	en osaa sanoa	4 (44%)	5 (56%)		4 (67%)	4 (44%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (33%)	4 (44%)		2 (33%)	4 (44%)	

		7 lk			8 lk		
		tyttö	poika		tyttö	poika	
Tunnin alussa pidetty diaesitys auttoi minua ymmärtämään pelin	ei, olen eri mieltä	2 (25%)	1 (11%)	$\chi^2=0,777$ $df=2$ $p=0,827$	1 (17%)	3 (38%)	$\chi^2=3,281$ $df=2$ $p=0,375$
	en osaa sanoa	3 (38%)	5 (56%)		2 (33%)	0 (0%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (38%)	4 (33%)		3 (50%)	5 (63%)	
Peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	1 (11%)	$\chi^2=0,424$ $df=2$ $p=1$	0 (0%)	1 (11%)	$\chi^2=6,667$ $df=2$ $p=0,028$
	en osaa sanoa	5 (56%)	6 (67%)		6 (100%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	2 (22%)		0 (0%)	5 (56%)	
Peli oli selkeää ja johdonmukainen	ei, olen eri mieltä	1 (11%)	1 (11%)	$\chi^2=0,291$ $df=2$ $p=1$	0 (0%)	1 (11%)	$\chi^2=1,054$ $df=2$ $p=0,748$
	en osaa sanoa	6 (67%)	5 (56%)		1 (20%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	3 (33%)		4 (80%)	5 (56%)	
Peliä voisi pelata monissa eri paikoissa	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	1 (11%)	$\chi^2=0,533$ $df=2$ $p=0,766$	2 (33%)	1 (11%)	$\chi^2=2,963$ $df=2$ $p=0,471$
	en osaa sanoa	5 (56%)	5 (56%)		4 (67%)	5 (56%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	3 (33%)		0 (0%)	3 (33%)	
Pelin ulkoasu oli onnistunut	ei, olen eri mieltä	2 (22%)	0 (0%)	$\chi^2=3,143$ $df=2$ $p=0,311$	1 (17%)	1 (11%)	$\chi^2=0,104$ $df=2$ $p=0,949$
	en osaa sanoa	4 (44%)	3 (33%)		2 (33%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	3 (33%)	6 (67%)		3 (50%)	5 (50%)	
Pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti	ei, olen eri mieltä	3 (33%)	1 (11%)	$\chi^2=1,311$ $df=2$ $p=0,689$	0 (0%)	2 (22%)	$\chi^2=4,563$ $df=2$ $p=0,236$
	en osaa sanoa	4 (44%)	5 (56%)		4 (80%)	2 (22%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	2 (22%)	3 (33%)		1 (20%)	5 (56%)	
Pidin siitä, että peliä pelattiin ryhmässä	ei, olen eri mieltä	4 (44%)	0 (0%)	$\chi^2=5,152$ $df=2$ $p=0,11$	1 (17%)	1 (11%)	$\chi^2=0,104$ $df=2$ $p=1$
	en osaa sanoa	1 (11%)	2 (22%)		2 (33%)	3 (33%)	
	kyllä, olen samaa mieltä	4 (44%)	7 (78%)		3 (50%)	5 (56%)	